

ՄԵՐ ԱՆԿԻՆԵՆ ԼԱՐՈՎԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԾՐԱԳՐԻ ՇԱՐՈՆԱԿՈՒԹԻՆԸ

Անցնող մօտ 30 տարիներու ընթացքին Լեռնային Ղարաբաղի հարցի լուծման նպատակով կազմուեցան բազմաթիւ ծրագիրներ: Անոնցմէ գլխաւորներն էին փաթեթային լուծման ծրագիրը, փուլայինը, ընդհանուր պետութեան ծրագիրը, Քի Ուեսթեան բանակցութիւնները, Մատրիտեան սկզբունքները եւ վերջապէս 2015 թուականի Լաւրովեան ծրագիրը, որ կը նախատեսէր Լեռնային Ղարաբաղին յարող 5 շրջաններու վերադարձը Ատրայէճանին եւ ապա՝ մնացեալ 2 շրջանները: Այս ծրագրով Հայաստանը Արցախին կապող միջանցք մը կը հաստատուէր, որ պիտի հսկուէր Ռուս խաղաղապահներու կողմէ: Նոյն ծրագրով Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակը կը մնար անորոշ:

44-օրեայ պատերազմին արդիւնքով Լաւրովեան առաջարկները փաստօրէն դարձան իրականութիւն մէկ կարելոր տարբերութեամբ որ, Ռուս խաղաղապահները չկարողացան ապահովել միջանցքի անխափան գործունէութիւնը եւ այսօր Արցախի ժողովուրդը 9 ամսուայ շրջափակումէն ետք, կանգնած է սովամահ դառնալու վտանգին առջեւ:

Ըստ երեւոյթին Լաւրով այժմ Հայաստանին ու Ատրայէճանին ներկայացուցած է իր առաջին ծրագրին մէջ առկա մնացած հարցին՝ Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակին վերաբերող առաջարկները: Արցախի նախագահին կից Հակաճգնաժամային խորհուրդի նախագահ Տիգրան Պետրոսեանը իր ֆէյսպուքեան էջով հրապարակեց փաստաթուղթի մը նախագիծ՝ զայն ներկայացնելով որպէս Արցախի հարցով Լաւրովի առաջարկ: Փաստաթուղթը վերնագրուած է՝ «Ատրայէճանական ԽՍՀ նախկին Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի տարածքին հայ բնակչութեան անվտանգութեան եւ իրաւունքներու ապահովման հիմնական սկզբունքներն ու չափորոշիչները՝ Ատրայէճանի օրէնսդրութեան համապատասխան»:

Պետրոսեանի համաձայն, Սերկէյ Լաւրով այս իր նոր փաստաթուղթը ներկայացուցած է Հայաստանի եւ Ատրայէճանի արտաքին գործոց նախարարներուն՝ Յուլիսին Մոսկուայի մէջ կայացած հանդիպման ժամանակ: Ան այժմ, կողմերէն ոչ մէկը հրապարակային կարծիք չէ յայտնած այս փաստաթուղթի կապակցութեամբ, սակայն այն որ, փաստաթուղթը կը

ՄԱԿ-ի Մէջ Եզմարտութիւնը Բարձրաձայնուեցաւ Եւ Հնչեց Հաւաքական Կոչ՝ Վերացնելու Լաչինի Միջանցքին Արգելափակումը. Փաշինեան

ՀՀ կառավարութեան հերթական նիստ ընթացքին վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան անդրադարձած է ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի նիստին՝ Լաչինի միջանցքի ապօրինի արգելափակման հետեւանքով Լեռնային Ղարաբաղի մէջ հաստատուած մարդասիրական ճգնաժամին վերաբերեալ:

«ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդում տեղի ունեցաւ հրատապ քննարկում Լաչինի միջանցքի ապօրինի արգելափակման հետեւանքով Լեռնային Ղարաբաղում հաստատուած մարդասիրական ճգնաժամի վերաբերեալ: Եթէ ամփոփելու լինենք քննարկումը կարող ենք արձանագրել հետեւեալը», ըսաւ վարչապետը ու աւելցուց. «Առաջին՝ միջազգային բարձրագոյն ատեանում ընդգծուեց Լաչինի միջանցքի փակ լինելը: Ի հարկէ, Հայաստանի հանրութեանը կարող է տարօրինակ թուալ, որ սարձանագրում եմ որպէս Անվտանգութեան Խորհուրդում տեղի ունեցած քննարկման արդիւնք, բայց չպէտք է մոռնանալ, որ Ատրայէճանն

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան ելոյթ կ'ունենայ Կառավարութեան նիստի ընթացքին

անընդհատ ու շարունակաբար պնդում է, թէ Լաչինի միջանցքը փակ չէ:

«Երկրորդ՝ ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդում տեղի ունեցած քննարկումը հաստատեց Լեռնային Ղարաբաղում մարդասիրական ճգնաժամի առկայութիւնը եւ

այն, որ Լեռնային Ղարաբաղի 120 հազար բնակչութեան կեանքն ու անվտանգութիւնը դրուած են կասկածի տակ:

«Երրորդ՝ ընդգծուեց, որ Արդարադատութեան Միջազգային

Զեմ Կարծեր, Որ ԱՄՆ Պիտի Ուզեր Նպաստել Ցեղային Զտոււմներու Քաղաքականութեան. Արարատ Միրզոյեան

Հայաստանի արտաքին գործերու նախարար Արարատ Միրզոյեան Պեյճիքայի արտաքին գործերու նախարար Հաճա Լահայիպի հետ հանդիպումէն յետոյ կայացած մամուլի ասուլիսին ժամանակ արձագանգած է մամուլին մէջ տարածուած լուրերուն, թէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները կը խոչընդոտէ ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի հրատապ նիստին Լեռնային Ղարաբաղի մէջ մարդասիրական ճգնաժամի թեմայով քննարկման արդիւնքներով բանաձեւի ընդունման:

«Պէտք է ասեմ, որ Հայաստանի պահանջով հրաւիրուած ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի հրատապ նիստը հրապարակային էր, եւ ոչ միայն հայ ժողովուրդը, այլ նաեւ բոլորն աշխարհում հնարաւորութիւն ունէին լսել նիստի մասնակից երկրների դիրքորոշումները, այդ թւում՝ Միացեալ Նահանգների դիրքորոշումը: Այն իրավիճակում, երբ աշխարհը տեսնում է Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի նկատմամբ Ատրայէճանի կողմից իրականացուող ցեղային գտումները՝ քաղաքականութիւնը, ես չեմ կարծում, թէ Միացեալ Նահանգները որեւէ կերպ պատրաստուած են կամ կը ցանկանան մաս կազմել ու նպաստել ցեղային գտումներին քաղաքականութեանը: Դժուար պատկերացնելի կը լինի իմ համար: Ես կարծում եմ եւ յոյս ունեմ, որ

Արտաքին գործերու նախարար Արարատ Միրզոյեան

ԱՄՆ-ում շատ լաւ հասկանում են մարդասիրական ճգնաժամի չափերն ու հազնացող կշռոյթները Լեռնային Ղարաբաղում եւ նաեւ գիտակցում են, որ ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի հնարաւոր բանաձեւը պիտի գայ հանգուցալուծելու այս իրավիճակը եւ կողմերին պիտի վերադարձնի բանակցութիւնների օրակարգին», ըսաւ Միրզոյեան՝ անդրադառնալով հարցումին, թէ ինչպէս պիտի մեկնաբանէ մամուլին մէջ տարածուած լուրերը, թէ Միացեալ Նահանգները կը խոչընդոտէ ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի բանաձեւի ընդունման:

Ուաշինկթըն Կը Չգծէ Ատրայէճանի Ռազմական Աջակցութեան Տրամադրումը. Գոնկրէսական Փալըն

Գոնկրէսական Ֆրենք Փալըն

ԱՄՆ գոնկրէսական Ֆրենք Փալըն կը շարունակէ դէմ արտայայտուիլ Ուաշինկթընի կողմէ Պաքուին ռազմական աջակցութեան տրամադրման՝ հաշուի առնելով Արցախի հայութեան դէմ Ատրայէճանի ոտնձգութիւնները: Այս մասին Փալըն գրած է X (նախապէս՝ Twitter) ընկերային ցանցով:

«Ես երկար ժամանակ դէմ

ՎԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Ժամանակի Գործոնը Քաղաքականության Մեջ. Կամ Ինչպես Է Փոխուում Զեռտորաբանությունը

ԱՐՄԱՆ ԳԱԼՈՅԵԱՆ

«Եւրոնիւզ» հեռուստատարնկերութիւնն օրերս հարցազրոյց էր արել Հայաստանի ու Ատրպէյճանի ղեկավարների հետ՝ նոյն հարցերն ուղղելով երկուսին էլ:

Եւ ահա, Ատրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւը, խօսելով ԼՂ մասին, յայտարարել է. «Մարդիկ, որ ապրում են Ղարաբաղում, որը ժամանակաւորապէս վերահսկուում է ռուս խաղաղապահների կողմից, գտնուում են Ատրպէյճանում, եւ ստիպուած են ընտրութիւն կատարել. մնալ այստեղ ու ապրեն որպէս մեր քաղաքացիներ՝ էթնիկ փոքրամասնութեան կարգավիճակով (որոնցից մեր երկրում շատ կան), կամ էլ հեռանան»:

Բացի այդ, հայ հասարակութեանն ուղերձ չղելու հարցին ի պատասխան՝ նա նշել է. «Ղարաբաղի հայերը պէտք է հասկանան, որ լինելով Ատրպէյճանի հասարակութեան մաս, ստանալով անվտանգութեան երաշխիքներ, կրթական, մշակութային, կրօնական եւ մուսնիցիպալ իրաւունքներ՝ նրանք բնականոն կեանք կ'ունենան»:

Ալիեւի այս հարցազրոյցից յետոյ համացանցում հանդիպեցինք նրա՝ կրկին «Եւրոնիւզին» տուած մէկ այլ հարցազրոյցի, այս անգամ՝ 2011 թուականին (այն հրապարակուել էր 2011թ. Յունիսի 24-ին. մինչ այդ Կազանում կայացել էր եռակողմ հանդիպում, ընդունուել համատեղ յայտարարութիւն): Եւ ահա, 12 տարի առաջ տուած հարցազրոյցում Ալիեւի հռետորաբանութիւնը միանգամայն այլ էր: Խօսելով տարածքների վերադար-

ձի դիմաց ԼՂ հայերին ինքնավարութիւն տալու մասին՝ Ալիեւն ասում էր, թէ ինքը մէկ անգամ չէ, որ յայտարարել է՝ իրենք պատրաստ են ԼՂ-ում ապրողներին ու վերադարձողներին երաշխաւորել ամենալայն ինքնավարութիւնը, որ հնարաւոր է աշխարհում: Իսկ թէ ինչ ինքնավարութեան մասին է խօսքը, Ալիեւը մանրամասնել էր, թէ դա բանակցութիւնների թեմա է. «Մենք կարծում ենք, որ դա կը լինի լայն ինքնավարութիւն: Եւրոպայում եղած ինքնավարութիւնների օրինակը կարող է օգնել մեզ»:

«Փոխզիջման եւութիւնից բացի կարելու է նաեւ փոխզիջման պահը: Ակնյայտ է, որ փոխզիջման դէպքում հասանելի առաւելագոյնը ձեռքբերելու հնարաւորութիւն ունի ուժեղ կողմը»

ԼԵՈՆ ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Փաստօրէն, ընդամէնը 12 տարի առաջ Ատրպէյճանը գոնէ հրապարակաւ պատրաստ էր ԼՂ-ին տալ ամենալայն ինքնավարութիւնը, այնինչ այսօր որեւէ խօսք չկայ որեւէ կարգավիճակի մասին: Դեռ աւելին, հնչում է պնդում, թէ չցանկացողները կարող են լքել տարածքը:

Ալիեւի հռետորաբանութեան այս փոփոխութիւնն, իհարկէ, հասկանալի է, եթէ հաշուի առնենք 2020-ի պատերազմի արդիւնքները: 44-օրեայ պատերազմի պարտութիւնից յետոյ, այն էլ հիմա՝ աշխարհաքաղաքական իրադարձութիւնների այս յորձանուտում, այլ բան հնարաւոր չէ ակնկալել: Մինչ-

դեռ, ընդամէնը մի քանի տարի առաջ Ատրպէյճանը պատրաստ էր գնալ որոշակի զիջումների, քանի դեռ հնարաւոր էր փոխզիջման գնալ: Իսկ աւելի ուշ արդէն Ատրպէյճանը համաձայն չէր նաեւ դրանց՝ վստահ լինելով, որ ինդիւրը կարող է լուծել ռազմական գործողութիւնների միջոցով, որից յետոյ արդէն փակել ԼՂ հարցը: Ի դէպ, 2011թ. հարցազրոյցում նա մատնանշում է, թէ իրենց ռազմական պիւտձէն գերազանցում է Հայաստանի ողջ պետական պիւտձէն:

Այս ամէնը, սակայն, չի շեցինք բոլորովին այլ համատեքստում:

Քաղաքականութեան մէջ շատ կարելու է ժամանակի գործօնը. այն, ինչ հնարաւոր է այսօր, միգուցէ հնարաւոր չլինի հենց վաղը: Այս առումով լաւագոյն ձեւակերպումը Հայաստանի առաջին նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի «Պատերազմ, թէ՞ իրադարձութիւն. լրջանալու պահը» յօդուածն է, որում ասուած է. «Փոխզիջման էութիւնից բացի կարելու է նաեւ փոխզիջման պահը: Ակնյայտ է, որ փոխզիջման դէպքում հասանելի առաւելագոյնը ձեռքբերելու հնարաւորութիւն ունի ուժեղ կողմը: Հայաստանն ու Ղարաբաղն այսօր ուժեղ են, քան երբեք, բայց հակամարտութեան չկարգաւորման դէպ-

քում, մէկ-երկու տարի յետոյ, անհամեմատ թուլանալու են: Այն, ինչ մերժում ենք այսօր, ապագայում խնդրելու, բայց չենք ստանալու, ինչպէս բազմիցս եղել է մեր պատմութեան մէջ»:

Արդէն 2021թ., Հանրային հեռուստաընկերութեանը տուած հարցազրոյցում, Տէր-Պետրոսեանը մեկնաբանում էր. «Մենք պարտուեցինք՝ չկարողանալով հասկանալ ժամանակի ընթացքը: Ժամանակը կարելու էր ֆակտոր է քաղաքականութեան մէջ: Մի բան, որ կարող էինք անել որեւէ պահի, ոչ մի երաշխիք չկայ, որ յաջորդ պահին դա կարող ենք անել: Դա մենք չզգացինք, մեր իշխանութիւնները չզգացին այդ պահը»:

ԼՂ խնդրում ստեղծուած իրավիճակը, Ատրպէյճանի փոփոխուած հռետորաբանութիւնն այս պնդման լաւագոյն ապացոյցն են, դասազրքային փայլուն օրինակ, երբ մերժելով հնարաւորն ու ձգտելով առաւելագոյնի՝ շատ արագ կորցնում են ամբողջը: Աւելի լաւ օրինակ, թերեւս, դժուար է գտնել: Բայց հենց սա է, որ հայ հասարակականքաղաքական միտքն առ այսօր չի հասցրել ըմբռնել ինչպէս 1920 թուականին, այնպէս էլ 100 տարի անց՝ այսօր:

Ու դրա համար է, որ արկածախնդրութիւնը յաղթել է իրատեսութեանը:

«ՌԱՏԱՐ»

Երեւանի Ընտրութեան Սիւնիքեան Մեկնարկն Ու Ինտրիզը

ՅԱԿՈԲ ԲԱՂԱՆԵԱՆ

Նիկոլ Փաշինեանի Սիւնիք կատարած այցը թերեւս հնարաւոր է բնորոշել նախընտրական, իհարկէ այդ ձեւակերպման այն իմաստով, որ այցը փաստօրէն նախորդեց Երեւանի Աւագանու, այսինքն քաղաքապետի ընտրութեան մեկնարկին: Իսկ այդ ընտրութիւնն իհարկէ լինելով համայնքային, անշուշտ ունի քաղաքական էական նշանակութիւն, յատկապէս քաղաքական իշխանութեան համար: Ընտրութեան ձախողումը լրջօրէն կը սասանի իշխանութեան քաղաքական դիրքերը: Միաժամանակ, կայ ոչ միայն պարզապէս չպարտուելու խնդիր, այլ՝ ցանկալի արդիւնքի հասնելու, որովհետեւ ցանկալի արդիւնքը նուազագոյնը 40 տոկոսն է՝ Աւագանու մեծամասնութիւն կազմելու համար, քանի որ այդքան ստացող ուժին տրուում է նաեւ 10 տոկոս բոնուս, համաձայն այն ընտրական մեթոտիկայի, որ ներդրուել է դեռեւս ՀՀԿ-ական իշխանութեան շրջանում ընդունուած օրէնսդրութեամբ: Կառավարող մեծամասնութեան համար ներկայումս դա բարդ խնդիր է, եթէ հաշուի առնենք, որ գրեթէ բոլոր սոցհարցումների տուելով՝ ընդ որում տարբեր «դիրքերում» գտնուող ընկերութիւններ իրականացրած, գործող իշխանութեան վարկանիշը հաւասար է միջինը 15-20 տոկոսի:

Իհարկէ իշխանութեան համար «փրկողակ» է այն, որ ըստ էութեան չկայ մրցունակ վարկանիշ ունեցող ընդդիմադիր ուժ, գոնէ առայժմ, դարձեալ՝ համաձայն այդ հարցումների, սակայն դա փոքր «միթիթարութիւն» է, քանի որ կայ մեծ ցուցանիշ արձանագրելու խնդիր: Չուտ համայնքային օրակարգով լուծել այդ խնդիրը՝ հազիւ թէ ստացուի: Պէտք է ապահովել թէ՛ ինտրիզ, նաեւ սեփական կողմնակիցներին առաւելագոյնս մոբիլիզացնելու համար, որպէսզի հնարաւորինս քիչ լինի «նախկին» մեթոդներով քուէ կամ պատկեր ստանալու անհրաժեշտութիւնը: Իսկ թէ՛ ինտրիզ ապահովելու համար թերեւս հարկ է լինելու ընտրարշաւին աշխուժօրէն ներգրաւել Նիկոլ Փաշինեանին եւ դարձեալ փորձել ստանալ «սեւ-սպիտակ» տրամաբանութեամբ մի մթնոլորտ, որը շարունակում է լինել քաղաքական ներկայիս իշխանութեան ըստ էութեան միակ «տարբեր»: Դրան կը նպաստի նաեւ այն, որ կայ յանուն Արցախի փրկութեան իշխանափոխութեան գաղափարի վրայ խաղաղորոյք կատարող ընդդիմութիւն, ինչը Նիկոլ Փաշինեանին կ'օգնի

ծաւալել խաղը: Սիւնիք այցը նախընտրական շրջանի շէմին կազմակերպելը անշուշտ ներառուած էր այդ հաշուարկներում, մասնաւորապէս ցոյց տալու համար, որ իշխանութիւնը հոգ է տանում ռազմավարական նշանակութեան ռեզիոնի համար: Իհարկէ, դա կապ չունի Երեւանի հետ, բայց, ինչպէս նշեցի, քաղաքապետի ընտրութեան քարոզարշաւը թերեւս միայն ֆորմալ իմաստով է կապ ունենալու Երեւանի հետ, իսկ ոչ ֆորմալ, դէֆակտո առումով Երեւանի թեմատիկայի հետ կապ կը լինի թերեւս նուազագոյն: Դրանից բացի, հաշուարկը անշուշտ ներառում է ոչ միայն ուղիղ ազդեցութեան հանգամանքը, այլ նաեւ ընդհանուր իմիջային բարելաւմանը միտուած խնդիրը, անուղղակի երեւանեան էֆեկտի ակնկալիքով: Հետաքրքիր է իհարկէ՝ Կապանի օդանավակայանում Նիկոլ Փաշինեանի վայրէջքից ժամեր անց զիշերային ատրպէյճանական կրակոցները օդանավակայանի ուղղութեամբ եւ օդանավակայանի շուրջ ձեւաւորուած ինտրիզը հաշուարկուած էր, որպէս հնարաւոր, թէ՛ հաշուարկից դուրս: «ԱՌԱՋԻՆ ԼՐԱՏՈՒԱԿԱՆ»

Յրատարակելով հայաստանեան մամուլին մէջ լոյս տեսնող տարբեր յօդուածներ «ՄԱՍԻՍ» անպայմանօրէն չի բաժնետիր հոն արտայայտուող բոլոր տեսակետները

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՏՍԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՅՆՉԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ
ԳՐԻԳՈՐ ԽՈՏԱՆԵԱՆ
ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՅԷ ԱՋԱՊԱՅԵԱՆ
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

ԼՈՒՐԵՐ

Առաջին Անգամ Կայացած ԵՆ ԵՐԵՎԱՆ-ԿԱԿԱՆ Օդանավով Կանոնաւոր Թռիչքները

ԵՐԵՎԱՆ-ԿԱԿԱՆ թռիչքով վարչապետ Փաշինեան կը ժամանէ Սիւնիքի մարզ

Առաջին անգամ, ըստ հաստատուած ցուցակի, կայացած են Երեւան-Կապան, Կապան-Երեւան օդանավով թռիչքները: Սահմանուած ժամանակին «Զուարթնոց» օդակայանէն մեկնած ինքնաթիռը վայրէջք կատարած է Կապանի «Սիւնիք» օդակայանին մէջ եւ ըստ ժամանակացուցի Կապանէն մեկնած է Երեւան:

Կապան-Երեւան թռիչքի օդանաւի ուղեւորներուն մէջ էին նաեւ Սիւնիքի մարզպետի տեղակալն ու խորհրդականը: Այս մասին յայտ-

նած են Սիւնիքի մարզպետարանէն: Կանոնաւոր թռիչքները սկսել մի քանի օր առաջ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան այցելած էր Սիւնիքի մարզ՝ Երեւան-Կապան թռիչքով:

«Սիւնիք» օդակայանին մէջ վարչապետին դիմաւորած են Սիւնիքի մարզպետ Ռոպերթ Ղուկասեանը, Կապանի քաղաքապետ Գէորգ Փարսեանը եւ պաշտօնատար այլ անձեր:

Նիկոլ Փաշինեանը շրջած է օդակայանին մէջ եւ ծանօթացած է ստեղծուած պայմաններուն:

Ռուս Խաղաղապահներու Միջնորդութեամբ 41 Քաղաքացիներ Տեղափոխուած ԵՆ Հայաստան

Ռուս Խաղաղապահներու կողմէ Օգոստոս 21-ին տեղի ունեցած է Ռուսիոյ եւ Արցախի 41 քաղաքացիներու տեղափոխութիւն Արցախէն Հայաստան: Այս մասին Արցախի Հանրապետութեան կառավարութեան ռուսական խաղաղապահ զօրախումբին հետ համագործակցութեան ապահովման կեդրոնը հաղորդագրութիւն տարածած է, որուն մէջ կը շեշտուի, որ սա առաջին դէպքն է Յունիս 14-էն ի վեր:

«ՌԴ քաղաքացիները վաղուց կը սպասէին իրենց տեղափոխութեան, իսկ Արցախի քաղաքացիները ուսանողներ են, որոնք ընդունուած են ՀՀ եւ արտասահմանեան բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ: Ըստ Խաղաղապահներուն հետ ձեռքբերուած նախնական պայմանաւորութեան՝ յառաջիկայ օրերուն պիտի շարունակուի ուսանողներու եւ ռուս քաղաքացիներու տեղափոխութիւնը:

Այնուամենայնիւ, ատրպէյճանական կողմը կը շարունակէ խոչընդոտել բազմաթիւ անձերու երկկողմանի տեղաշարժը: Այս պահի դրութեամբ, հարիւրաւոր քաղաքացիներ Հայաստանի մէջ կը սպասեն Արցախ վերադարձին, շտապ եւ ծրագրաւորուած առողջական հիմքերով 333 անձ հերթագրուած է Կարմիր խաչին միջոցով Հայաստան տեղափոխուելու համար՝ չհաշուած մարդասիրական, աշխատանքային եւ այլ նպատակներով երկկողմանի տեղաշարժի անհրաժեշտութիւնը հազարաւոր անձերու մօտ:

Ատրպէյճանական կողմը կը շարունակէ նուաստացուցիչ պայ-

մաններ ստեղծել Հաքարիի կամուրջին մօտ տեղակայուած ապօրինի անցակէտին՝ ի լրումն Արցախի քաղաքացիներու նկատմամբ անօրինական հսկողութեան ու խոչընդոտներու: Մասնաւորապէս, անձերու կամքին հակառակ՝ ատրպէյճանցիները եւ իրենց հրաւիրած լրագրողները հերթական անգամ նկարահանած են անոնց դէմքերը եւ օգտագործած են քարոզչական նպատակներով: Բացի անկէ, ատրպէյճանական կողմը թոյլ չէ տուած Ռուսիոյ Խաղաղապահ զօրակազմի ինքնաշարժները անցնին Հաքարիի կամուրջը՝ ստիպելով ուղեւորներուն իրենց բեռներով հանդերձ ոտքով անցնիլ կամուրջը, որմէ յետոյ Գորիսէն ընդառաջ եկած ինքնաշարժներով շարունակած են ճանապարհը (ապացուցը՝ կից տեսանիւթով)», ըսուած է հաղորդագրութեան մէջ:

Հաղորդագրութեան մէջ նաեւ կը յիշեցուի, որ Յունիս 15-էն առ այսօր Ատրպէյճանը կը շարունակէ արգիլել Հայաստանէն Արցախ բոլոր մարդասիրական բեռներուն տեղաշարժը, ինչի հետեւանքով օրէ օր կը խորանայ մարդասիրական աղէտը Արցախի մէջ: ՀՀ Սիւնիքի մարզի Կոռնիձոր համայնքին մէջ՝ Լաչինի միջանցքի մուտքին մօտ, Յունիս 26-էն կը շարունակէ կասեցուած մնալ Արցախի համար ՀՀ կառավարութեան կողմէ ուղարկուած շուրջ 400 թոն մարդասիրական աջակցութիւնը:

«Ատրպէյճանական ապօրինի անցակէտով քաղաքացիներու անցումը որեւէ կերպ չի փոխեր Արցախի Հանրապետութեան կառավարութեան դիրքորոշումը», ըսուած է հաղորդագրութեան մէջ:

Արցախի Ժողովուրդի Սօս Նախագահի Հրատարականի Պահանջ Չկայ. Պատգամաւոր

Մինչ իշխանութիւնները անարձագանգ կը թողեն Արցախի նախկին պետական նախարար Ռուբէն Վարդանեանի պնդումները, թէ նախագահ Արայիկ Յարութիւնեանը հրատարականի խոստում տուած է, խորհրդարանի մեծութեամբ երկրորդ ուժէն այդ կ'որակեն մտացածին:

«Միասնական Հայրենիք» խմբակցութեան ղեկավար Մարսէլ Պետրոսեանը համոզուած է, որ Արցախի ժողովուրդի շրջանակին մէջ նման պահանջ այս պահին չկայ:

«Արհեստածին մտահղացում է, որը ներմուծուած է հանրութեան մէջ այն շրջագայելու հնարաւորութիւն ստեղծելու նպատակով, որը, կարելի է ասել, ես աւելի քան համոզուած եմ դրանում, շարունակութիւն ոչ միայն չի ունենալու, այլեւ դա հնարաւոր չէ», «Ազատութեան» հետ գրոյցին ըսաւ ան:

Մինչեւ վարդանեանի յայտարարութիւնը Արցախի իշխող ուժէն «Ազատութեան» հերքած էին շրջանառուող լուրերը, թէ Յարութիւնեան կը պատրաստուի հրատարական տալու, աւելին՝ ըսած էին, որ անցեալ Հինգշաբթի օր նախագահն իր խումբի անդամներուն հետ վերահաստատած է չհեռանալու որոշումը:

Ռուբէն Վարդանեանը տեսաուղերձով մեղադրած էր Յարութիւն-

եանը, թէ իբր նա շաբաթակից բնի խոստացած է հրատարական ներկայացնել, բայց յետոյ ետ կանգնած է խոստումէն:

«Շաբաթուայ սկզբում Դուք ասում էիք, որ հրատարական էք տալու, ու Ձեզ պէտք էի համոզել, որովհետեւ որոշումն արդէն կայացրել էք, ու դա առաջին անգամ չէ: 8 հոգուց, որ ներկայ էին այդ հանդիպմանը, մի մասն արդէն չէր հաւատում ձեր խօսքին: Մի մասն էլ ասում էր՝ դուք էք այս անգամ իսկապէս ինքն ճիշդ է ասում, եւ ցաւալի է, որ առաջին մարդու խօսքը արդէն չունի հաւատ», ըսած էր ան:

Վարդանեանը, սակայն, չէր յստակացուցած, թէ ինչ հանդիպման մասին է խօսքը, ինչու Յարութիւնեանը նման խոստում տուած է: Ընդդիմադիր խմբակցութեան ղեկավարը անհնար կը համարէ ընդհանրապէս այս իրավիճակին մէջ նախագահին հրատարականը:

«Արայիկ Յարութիւնեանի հրատարականից յետոյ ո՞վ պէտք է լինի նախագահը, եւ ո՞ւմ էք ցանկանում տեսնել», նշեց Մարսէլ Պետրոսեանը:

Ռուբէն Վարդանեանի պնդմամբ՝ Արայիկ Յարութիւնեանը ըսած է, թէ գինք կը ճնշեն, որ չհեռանայ, խօսած է Ազգային ժողով մտած աշխարհագորէն:

Ռուբէն Վարդանեանը Պիտի Աջակցի «Ապրելու Երկիր» Կուսակցութեան

Արցախի նախկին պետական նախարար, մեծահարուստ Ռուբէն Վարդանեանը յայտնած է, որ Երեւանի ընտրութիւններուն պիտի աջակցի «Ապրելու Երկիր» կուսակցութեան:

«Այո՛, ես ճանաչում եմ Մեսրոպ Առաքելեանին եւ Մանէ Թանդիլեանին: Ե՛ւ Արցախում, ե՛ւ Հայաստանում այս երկու տարուայ մէջ ճանապարհ ենք անցել տարբեր իրավիճակներում, իրենք ունեն սկզբունքներ, ես իրենց վստահում եմ, աջակցելու եմ իրենց գործունէութեանը, կուսակցութեանը, որն ունի գաղափար, տեսլական:

Ամէն ձեւով աջակցելու եմ «Ապրելու Երկիր» կուսակցութեանը», ըսած է Ռուբէն Վարդանեանը: Շատերու մօտ կայ այն կարծիքը, որ Ապրելու Երկիր» կուսակցութիւնը հիմնուած է Ռու-

Նախկին պետական նախարար Ռուբէն Վարդանեան

բէն Վարդանեանի կողմէ եւ ինք կը հանդիսանայ այդ կուսակցութեան իսկական ղեկավարը՝ Հայաստանի մէջ քաղաքական դաշտ մտնելու հեռանկարով:

Եկէք Միանանք Այս Օրակարգին՝ Փաշինեանի Հեռացում. Սեֆիլեան

Փաշինեանի հեռացում, ժամանակաւոր անցումային կառավարութեան ձեւաւորում, այս օրակարգին շուրջ պէտք է ըլլայ համախմբում, յայտարարեց Ազգային ժողովրդավարական Բեւեռի խորհուրդի անդամ Ժիրայր Սեֆիլեանը՝ Ազատութեան հրապարակին վրայ տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսի ժամանակ:

«Մենք այս վճռական փուլը սկսում ենք ի սկզբանէ յայտարարելով՝ այս փուլն անպայման աւարտուելու է յաղթանակով, այդ պատճառով այս ընթացքում մեր կողմից տարաբնույթ միջոցներ կորոզ է ձեւնարկուեն, որ վերջապէս այդ համախմբումը տեղի ունենայ եւ քայլերից մէկը այս է, բայց սահ-

մանափակուած չենք միայն այս բնույթի քայլերով: Մենք չենք ասում՝ եկէք միացէք մեզ, մենք ասում ենք՝ եկէք միանանք այս օրակարգին՝ Փաշինեանի հեռացում եւ ժամանակաւոր անցումային կառավարութեան ձեւաւորում: Օգոստոսի 3-ից փորձում ենք մեր խօսույթն այնպէս սրբագրել, այնպէս խմբագրել, որ բոլորի համար հասկանալի լինի, որ մեր թիրախը Փաշինեան Նիկոլ կոչուող պատուհասն է, որից պէտք է ձերբազատուենք», նշեց Սեֆիլեան:

Օգոստոս 24-ին ԱԺԲ-ն հանրահալած հրաւիրած է, որուն ընդառաջ Ժիրայր Սեֆիլեանը շուրջօրեայ ներկայ պիտի ըլլայ Ազատութեան հրապարակին վրայ:

ԼՈՒՐԵՐ

Հայաստանի Վարչապետը Ընդունած Է Պելճիքայի Արտաքին Գործերու Նախարարին

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան կ'ընդունի Պելճիքայի արտաքին գործերու նախարար Հաճա Լահայիպին

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան ու Պելճիքայի արտաքին գործերու նախարար Հաճա Լահայիպին այսօր կայացած հանդիպման ընթացքին անդրադարձած են Ատրպեյջանի կողմէ Լաչինի միջանցքի ապօրինի արգելափակման հետեւանքով Լեռնային Ղարաբաղի մէջ մարդասիրական ճգնաժամի խորացման:

Վարչապետի աշխատակազմին փոխանցմամբ՝ Փաշինեան ընդգծած է, որ Ատրպեյջանի գործողութիւններուն նպատակն է ԼՂ-ի մէջ իրականացնել ցեղային գտում: Ան կարեւորած է ԼՂ-ու մէջ ստեղծուած իրավիճակին վերաբերեալ ՄԱԿ Անվտանգութեան Խորհուրդին մէջ տեղի ունեցած հրատապ քննարկումները եւ Ատրպեյջանի քայլերուն նկատմամբ միջազգային գործընկերներու հասցեական արձագանգը: Վարչապետը շեշտած է գործուն քայլեր ձեռնարկելու անհրաժեշտութիւնը՝ Ատրպեյջանի գործելաձեւը փոխելու համար, ինչպէս նաեւ կարեւորած է Պրիւքսէի մէջ Հայաստանի եւ Ատրպեյջանի միջեւ տեղի ունեցած բանակցային գործընթացին մէջ մինչ այժմ ձեռք բերուած պայմանաւորուածութիւններու իրականացման հարցով հետեւողականութեան անհրաժեշտութիւնը:

Պելճիքայի արտաքին գործերու նախարարը ընդգծած է իր երկրին աջակցութիւնը Եւրոպական Միութեան դիրքորոշման, ըստ որուն՝ Ատրպեյջանը պէտք է ապահովէ Լաչինի միջանցքով մարդոց եւ բեռներու ազատ տեղաշարժը եւ իրականացնէ ՄԱԿ Արդարադատութեան Միջազգային Դատարանին կողմէ ընդունուած որոշումը:

Վարչապետ Փաշինեան կարեւորած է տիկին Լահայիպի այցը Հայաստան եւ ողջունած է Պելճիքայի կառավարութեան՝ Հայաստանի մէջ դեսպանութիւն բանաստեղծողը, ինչ որ պիտի նպաստէ ոչ միայն քաղաքական, այլ նաեւ տնտեսական ու մշակութային ոլորտներուն մէջ փոխգործակցութեան ընդլայնման:

Հաճա Լահայիպի խօսքով՝ իր այցին նպատակն է նոր լիցք հաղորդել հայ-պելճիքական յարաբերութիւններուն, այդ շարքին՝ տնտեսութեան ու ներդրումներու ոլորտին մէջ: Ան յաւելած է, որ պելճիքացի գործարարներու շրջանակին մէջ առկայ է Հայաստանի մէջ ներդրումային ծրագրեր իրականացնելու եւ առեւտրային կապերը խորացնելու մեծ հետաքրքրութիւն:

Միացեալ Նահանգները Յանձնառու Է Աջակցելու Հայաստանի Ինքնիշխանութեան Ու Անվտանգութեան. ՀՀ-ի Մէջ ԱՄՆ Դեսպան

Հայաստանի մէջ ԱՄՆ դեսպան Քրիսթինա Քվին ընդգծած է, որ Միացեալ Նահանգները յանձնառու է աջակցելու Հայաստանի ինքնիշխանութեան ու անվտանգութեան: Ինչպէս կը յայտնէ Հայաստանի մէջ ԱՄՆ դեսպանութիւնը, դեսպան Քվինը այս մասին ըսած է Վայոց Ձորի մարզ կատարած աշխատանքային այցի ընթացքին:

Հայաստանի մէջ ԱՄՆ դեսպան Քրիսթինա Քվին

Հայաստանի ինքնիշխանութեան ու անվտանգութեան, ինչպէս նաեւ Հարաւային Կովկասի մէջ տեւական խաղաղութեան հաստատման», ըսուած է դեսպանութեան տարածած հաղորդագրութեան մէջ:

«Դեսպան Քվինը Վայոց Ձորի մարզ կը գտնուէր՝ հանդիպելու տեղի պաշտօնատար անձերու հետ եւ դիտարկելու անվտանգային իրավիճակը հայ-ատրպեյջանական սահմանին: Դեսպանը հանդիպեցաւ Վայոց Ձորի մարզպետին, ԵՄ դիրտորդական առաքելութեան եւ տեղի զինուած ուժերու ներկայացուցիչներուն հետ: Հանդիպումներուն ներկայ էր ԱՄՆ-ի մէջ ՀՀ դեսպան Լիլիթ Մակունցը: Դեսպան Քվինը ընդգծեց, որ Միացեալ Նահանգները յանձնառու է աջակցելու Հայաստանի մէջ ԱՄՆ դեսպանութեան համար շարք մը փաստաթուղթեր կը պատրաստուին: Անոնց բովանդակութեան մասին մանրամասնութիւններ, սակայն, չէր ներկայացուցած:

Ի՞նչ Փաստաթուղթ Կը Վերագրուի Լաւրովին

Յուլիս 25-ին Մոսկուայի մէջ կայացած էր Ռուսաստանի, Հայաստանի եւ Ատրպեյջանի արտաքին գործերու նախարարներու հերթական եռակողմ հանդիպումը: Ատրպեյջանի արտաքին գործերու նախարարին հետ երկկողմ հանդիպումէն յետոյ Լաւրով յայտնած էր, որ երկիրներու առաջնորդներու քննարկման համար շարք մը փաստաթուղթեր կը պատրաստուին: Անոնց բովանդակութեան մասին մանրամասնութիւններ, սակայն, չէր ներկայացուցած:

Ռուսաստանի արտաքին գործոց նախարար՝ Սերկէյ Լաւրով

Լաւրովին վերագրուող փաստաթուղթին մէջ կը նշուի, որ հայ բնակչութիւնը պէտք է հաւասար իրաւական պաշտպանութիւն ունենայ եւ խտրականութեան չենթարկուի ոչ լեզուի, ոչ ազգային, ոչ կրօնական հիմքով, պէտք է բռնի կամ ոչ-կամովին տեղահանուի:

ազգային ինքնութեան պահպանման, ուսումնական հաստատութիւններուն մէջ հայերէն կրթութիւն ստանալու, մասնաւոր սեփականութեան անձեռնմխելիութեան:

Տեղական իշխանութեան մարմիններուն եւ զինուած կազմաւորումներուն մէջ մասնակցութեան պատրուակով հետապնդումներու, պատիժի օրէնսդրական արգելք՝ բացառութեամբ դատական կարգով պատերազմական յանցագործութիւններու կատարման մէջ մեղաւոր ճանչցուած անձերու», ըսուած է նախագիծին մէջ:

Կ'ընդգծուի, որ պաշտօնական գրագրութեան ժամանակ, ինչպէս նաեւ «հայ բնակչութեան սեղմ բնակեցմամբ վայրերու մէջ» ճանապարհային նշաններու, ցուցանակներու եւ յայտարարութիւններու տեղադրումը պէտք է իրականացուի հայերէնով: Անդրադարձ կը կատարուի նաեւ Լեռնային Ղարաբաղ-Հայաստան փոխարարութիւններուն:

Առաջարկներուն մէջ ներառուած է նաեւ այն, որ հայ բնակչութիւնը պէտք է համամասնօրէն ներկայացուած ըլլայ Ատրպեյջանի օրէնսդիր, գործադիր ու դատական իշխանութեան հանրապետական եւ տեղական կառուցներուն, այդ շարքին՝ Ատրպեյջանի դատախազութեան եւ ոստիկանութեան մէջ ու մասնակցի իրեն վերաբերող որոշումներու կայացման:

«Հայաստանի եւ Ատրպեյջանի միջեւ առանձին համաձայնագրի հիման վրայ ատրպեյջանական ԽՍՀ նախկին Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար Մարզի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հայ բնակչութեան միջեւ մշակութային, կրթական, գիտական, լրատուական, մարզական եւ այլ մարդասիրական սերտ շփումներու ապահովում: Դուրսէն հայ բնակչութեան տնտեսական եւ մարդասիրական օգնութեան անարգել ստացում:

Խօսք կայ հայերու շարք մը իրաւունքներու երաշխաւորման մասին, մասնաւորապէս՝ կրօնական ազատութեան, մշակութային եւ

Սպիտակ Տունը Կոչ Կ'ընէ Վերականգնելու Միջանցքով Անցումը. Ծոց Քիրպի

Սպիտակ Տունը կը շարունակէ ջանքերը՝ օգնելու համար Ատրպեյջանին եւ Հայաստանին դիւանագիտական ճանապարհով հասնելու խաղաղութեան: Այս մասին ԱՄՆ Պետական Քարտուղարութեան ճեպագրոցի ժամանակ յայտնած է ԱՄՆ Ազգային Անվտանգութեան Խորհուրդի համակարգող ծոց Քիրպին:

ԱՄՆ Ազգային Անվտանգութեան Խորհուրդի համակարգող ծոց Քիրպի

«Մենք տարբեր մակարդակներով պահանջներ երկխօսութեան եւ դիւանագիտութեան որոշակի մակարդակ: Ազգային Անվտանգութեան Խորհուրդին կողմէ անով կը զբաղի ձեռք Սալիվանը, իսկ Պետական Քարտուղարութեան կողմէ՝ ծոց Ֆայնըրը», ըսած է Քիրպին:

խաղրամիջոցներու ազատ անցումը»:

«Մենք կանոնաւոր կերպով կ'աշխատինք դիւանագիտական ճանապարհով լաւագոյն արդիւնքի հասնելու համար», յաւելած է ան: Քիրպին նաեւ յայտնած է Ուաշինկթընի «խոր մտահոգութիւնը» Լաչինի միջանցքին վերաբերեալ: «Մենք կը փափաքինք, որ այս միջանցքը կրկին բաց ըլլայ, մենք Ատրպեյջանի կառավարութեան կողմէնք անյապաղ վերականգնելու միջանցքով առեւտրային, մարդասիրական եւ մասնաւոր փո-

Քիրպիի մեկնաբանութիւնները հնչած են այն ժամանակ, երբ երէկ ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդը հաւաքուած էր՝ քննարկելու համար Ղարաբաղի մէջ ստեղծուած իրավիճակին արձագանգելու Հայաստանի խնդրանքը:

Արցախի Հարցով Յոյս Զներշնչող ՄԱԿ-ի Հրատապ Նիստ

16 Օգոստոսին, ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհուրդը Հայաստանի հրաւերով գումարեց հրատապ նիստ մը՝ քննարկելու համար Արցախի մէջ ստեղծուած իրավիճակը՝ Ատրպէյճանի կողմէ Լաչինի միջանցքի ամբողջական արգելափակումի լուսին տակ, որ սկսած է յառաջացնել մարդասիրական աղէտի վտանգ:

Հայաստանի արտաքին գործերու նախարար Արարատ Միրզոյեան իր ուղերձին մէջ յիշեցուց, որ Լաչինի միջանցքը համաձայնեցուած է որպէս Հայաստանը Արցախին կապող օղակ, առանց այլընտրանքի: Ան կոչ ուղղեց մարդասիրական հարցերը լուծելու միջազգային հանրութեան վճռական միջամտութեամբ, այլապէս արցախցիները կրնան ենթարկուիլ ցեղային գտումի:

Ռուսիոյ ներկայացուցիչին տեղակալը յայտնեց իր երկրին մտահոգութիւնը, կոչ ուղղելով ապաշրջափակելու Լաչինի միջանցքը եւ գործածելու այլ ճանապարհներ եւս: Տմիթրի Փոլիանսքի առաջարկեց հակամարտութիւնը լուծել Ատրպէյճանի օրէնքներու ծիրին մէջ, միջազգայնօրէն ընդունուած սկզբունքներու հիման վրա՝ տարածքային ամբողջականութեան փոխադարձ ճանաչումով:

Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչը եւս խոր մտահոգութիւն յայտնեց Լաչինի արգելափակումին համար, սակայն հնարաւոր համարեց փոխզիջումներով այլ ուղիներու գործածուելիւնը: Լինտա Թոմաս-Կրինֆիլտը շեշտեց նաեւ, որ խաղաղութիւնը պէտք է ներառէ Արցախի բնակչութեան իրաւունքներու եւ անվտանգութեան պաշտպանութիւնը:

Եւրոմիութեան պատուիրակութեան գործերու յանձնակատարը Ատրպէյճանէն պահանջեց անմիջապէս Աղտամի ճամբան բանալ մարդասիրական մատակարարումներու համար, սակայն պնդեց, որ այդ պէտք չէ ըլլայ Լաչինը չվերաբանալու տարբերակ:

Իսկ Ատրպէյճանի ներկայացուցիչ Եաշար Ալիեւ տեղի ունեցածին պատասխանատուն համարեց հայկական կողմը, որ կը մերժէ Աղտամի ճանապարհի գործածութիւնը՝ մարդասիրական բեռ փոխադրելու համար: Ան նաեւ Լաչինի միջանցքին վրայ անցակէտի տեղադրումը պատճառաբանեց՝ ըսելով, որ «այդ տարպէյճանական տարածք է եւ հայերը այդ միջանցքը գործածած են շարունակաբար ռազմական ապօրինի գործողութիւններու համար»: Ալիեւ Արցախի հայութիւնը համարեց Ատրպէյճանի քաղաքացիներ ու վերստին ստեղծեց, երբ դիտել տուաւ, թէ Լաչինի փակումէն ետք քաղաքացիներու տեղաշարժը չէ սառած:

ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհուրդի այս հրատապ նիստին ընթացքին ընթերցուած ելույթներուն բովանդակութիւնն ու եզրափակիչ յայտարարութիւն չհրատարակուեց:

պարակելու քայլը վերստին ցոյց տուին, որ միջազգային ուժերը Արցախի հարցով կը բաւարարուին իրենց դասական յայտարարութիւններով՝ մտահոգութեան արտայայտութեամբ ու ձեւական կոչերով, գործնական եւ արդիւնաւէտ միջամտութեան ամբողջական բացակայութեամբ: Աւելին, միջազգային ուժերը սեփական շահերէ մեկնելով կը խուսափին առնուազն յստակօրէն մատնանշելէ յանցագործն ու գոհը, այլ երկուքը հաւասարեցնելով կը պահանջեն ինքնազսպումի դիմել ու խաղաղութեան եզրեր գտնել: ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհուրդի անդամներուն մեծամասնութիւնը նշում կատարեց Աղտամի ճամբան որպէս այլընտրանք գործածելու գաղափարին, որ խորքին մէջ Պաքուի առաջարկն է: Յայտարարութիւններուն մէջ գուցէ ամէնէն վտանգաւոր բովանդակութիւնը կը պատկանէր Ռուսիոյ ներկայացուցիչին, ուր ան բացառաբար նշում կատարեց Արցախի հարցի լուծումին համար ատրպէյճանական օրէնքներու գործածութեան եւ տարածքային ամբողջականութեան փոխադարձ ճանաչումով:

Ուստի, Անվտանգութեան խորհուրդի նշեալ հրատապ նիստը հայկական խնդիրներուն համար ոչ միայն լուծումներ չներկայացուց, այլ հայութեան անպաստ գաղափարներ առաջադրեց: Մասնաւորաբար, Անվտանգութեան խորհուրդի հրատապ նիստը որպէս երկասլի սուր ցոյց տուաւ, թէ մոռացութեան ենթարկուած է Արցախի ժողովուրդին իսկական հարցը՝ անկախութիւնն ու ազատ ինքնորոշումի իրաւունքը, շեշտը փոխարէնը դնելով մարդասիրական ճգնաժամի առկայութեան եւ օգնութիւն փոխանցելու անհրաժեշտութեան վրայ, առանց անդրադառնալու իսկական, կարեւորագոյն հարցերուն:

Բարեբախտաբար, նկատի ունենալով բազմաթիւ առիթներով հայութեան եւ այլոց դառն փորձառութիւնը միջազգային ընտանիքին հետ, հայկական շրջանակներուն մէջ շատ չեն անոնք, որոնք ընդհանրապէս որեւէ դրական ակնկալիք ունին Անվտանգութեան խորհուրդին եւ միջազգային ընտանիքին, քաջ իմանալով, որ նոյնիսկ եթէ հայաստան պատրոշումներ կայացուին, մեծապէս բացառուած է անոնց գործնականացումը, որովհետեւ Պաքու վստահաբար պիտի անխարհը լաւագոյն պարագային պիտի բաւարարուի իրողութիւնը դատապարտելով միայն, վկայ՝ տակաւին հայրենիք չվերադարձած գերիները, զինադադարի ամէնօրեայ խախտումները, թշնամական ներթափանցումները եւ արցախահայութեան գոյութեան վտանգումը:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ» Սիտնի

Լաւրովեան Առաջին Ծրագրի Շարունակութիւնը

Շարունակուած է 1-էն

բացայայտուի Արցախի նախագահին մօտ աղբիւրի մը կողմէ կը նշանակէ երկու բան: Կամ այն է որ, Արցախի իշխանութիւնները բացարձակապէս դէմ են Լաւրովի առաջարկներուն եւ այս ձեւով կը փորձեն անուղղակի կերպով յայտնել իրենց անհամաձայնութիւնը եւ կամ ալ կը ձգտին փաստաթուղթի շուրջ հրապարակային քննարկում սկսիլ ու շօշափել ներքին հանրային կարծիքը:

Փաստաթուղթին մէջ կ'ըսուի որ, հայ բնակչութիւնը պէտք է ունենայ հաւասար իրաւական պաշտպանութիւն, չենթարկուի խտրականութեան՝ ոչ լեզուի, ոչ ազգային, ոչ կրօնական հիմքով, եւ պէտք չէ բռնի կամ ոչ-կամովի տեղահանումի ենթարկուի: Առաջարկներուն մէջ ներառուած է նաեւ այն, որ հայ բնակչութիւնը պէտք է համամասնօրէն ներկայացուած ըլլայ Ատրպէյճանի օրէնսդիր, գործադիր ու դատական իշխանութեան հանրապետական եւ տեղական կառոյցներուն մէջ:

Խօսք կայ նաեւ հայերու շարք մը իրաւունքներու երաշխաւորման մասին, մասնաւորապէս կրօնական ազատութեան, մշակութային եւ ազգային ինքնութեան պահպանման, ուսումնական հաստատութիւններուն մէջ հայերէն

կրթութիւն ստանալու, մասնաւոր սեփականութեան անձեռնմխելիութեան: Այստեղ պէտք է ընդգծել «երաշխաւորման» բառը, որուն պէտք կը կցուի նաեւ երաշխաւորողի անունը: Դժբախտաբար Ռուսաստան չկարողացաւ ապահովել իրեն վստահուած Լաչինի միջանցքով ազատ տեղաշարժելու իրաւունքը եւ վստահութիւն չկայ որ, ինք եւ կամ որեւէ այլ ուժ պիտի կարողանան երաշխաւորել փաստաթուղթին մէջ յիշուած իրաւունքները:

Միջազգային հանրութիւնը քաջատեղեակ է որ, Ատրպէյճանցիները՝ իրենք, եւ յատկապէս այդ երկրի այլ փոքրամասնութիւնները ապրելով բռնապետական ու փտած համակարգի մը տակ, զրկուած են միջազգայնօրէն սահմանուած բոլոր ազատութիւններէն եւ իրաւունքներէն:

Լաւրովի այս ծրագիրը չի կրնար բաւարարել Արցախցիներու իղծերն ու ազատ ապրելու երազանքները: Նկատի ունենալով ստեղծուած ներկայ իրավիճակը, երբ Ատրպէյճանի արարքները դարձած են ցեղասպանական, կը մնայ լուծման մէկ ձեւ՝ «Անջատում յանուն փրկութեան» միջազգայնօրէն ընդունուած ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը:

Գ. ԽՈՏԱՆԵԱՆ «ՄԱՍԻՍ»

ՄԱԿ-ի Մէջ Գնահատութիւնը

Շարունակուած է 1-էն

Դատարանի որոշումը՝ Լաչինի միջանցքով անձանց, փոխադրամիջոցների եւ բեռների երկու ուղղութիւններով անխափան տեղաշարժի ապահովելու վերաբերեալ, Ատրպէյճանի կողմից չի կատարուել:

«Այժմ կարող ենք արձանագրել, որ միջազգային բարձրագոյն ատենանում ճշմարտութիւնը Լաչինի միջանցքի ապօրինի արգելափակման եւ դրա հետեւանքով Լեռնային Ղարաբաղում հաստատուած մարդասիրական ճգնաժամի վերաբերեալ բարձրաձայնուած է: Նաեւ միջազգային հանրութեան կողմից հաւաքական կոչ է հնչել Ատրպէյճանին վերացնելու Լաչինի միջանցքը»:

Ուաշինգթոն Կը Զգծգէ Ատրպէյճանին

Շարունակուած է 1-էն

եղած եմ Ատրպէյճանին ռազմական օգնութեան տրամադրման, յատկապէս հիմա, երբ Ալիեւ կը շարունակէ խախտել միջազգային իրաւունքը եւ բազմաթիւ ոտնձգութիւններ կատարել Արցախ հայերու իրաւունքներուն դէմ: Մենք պէտք է պահպանենք մեր արժէքները եւ աւելի կոշտ ըլլանք, եթէ յոյս ունինք խաղաղութիւն ապահովել կողմից», գրած է գոնկրէսականը:

Իր գրառման Ֆրենք Փալոնը կցած է «POLITICO» պարբերականին կողմէ օրերս հրատարակուած յօդուածը, որուն մէջ կը նշուի, որ ԱՄՆ նախագահ Ջօ Պայտընի վարչակազմը տակնուվերջէն չի շտապեր վերսկսիլ Ատրպէյճանին ռազմական օգնութիւն մատակարարելու ծրագիրը: Անոր պատճառը նշուի

ճանին վերացնելու Լաչինի միջանցքի ապօրինի արգելափակումը:

«Ի հարկէ, այս կոչը այս պահի դրութեամբ իրագործուած չէ եւ 22 բեռնատար՝ շուրջ 400 թոն մարդասիրական բեռով, Լաչինի միջանցքի մոտքի մօտ սպասում է Լեռնային Ղարաբաղ մոտքի հնարաւորութեանը: Մինչդեռ մարդասիրական իրավիճակը Լեռնային Ղարաբաղում օր օրի սրվում է. միեւնոյն ժամանակ, զիւղատնտեսական աշխատանքներ իրականացնող դարբաղցիները յայտնուած են Ատրպէյճանի զինուած ուժերի կրակահերթերի տակ, որպէսզի բերքահաւաք իրականացնելու հնարաւորութիւն չունենան»:

Լեռնային Ղարաբաղի մէջ Ատրպէյճանի կողմէ ցեղային գտման սպառնալիքը:

2002 թուականէն ի վեր ամէն տարի Գոնկրէսը Սպիտակ տան հնարաւորութիւն տուած է հրաժարիլ 907-րդ բանաձեւի կիրառումէն: «Ազատութեան աջակցութեան արձանագրութեան» 907-րդ բանաձեւը ուժի մէջ մտած է 1992 թուականին եւ կը նախատեսէ սահմանափակել ԱՄՆ-ի կողմէ Ատրպէյճանին տրամադրուող օգնութիւնը, քանի դեռ Պաքուն չստակ քայլեր չէ ձեռնարկած Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի դէմ շրջափակումներն ու յարձակումները դադրեցնելու ուղղութեամբ: Ըստ «POLITICO»-ի, Սպիտակ տունը նախապէս 907-րդ բանաձեւէն կը հրաժարէր մինչեւ ամառ, սակայն այս տարի այդ դեռ տեղի չէ ունեցած:

2եր Ծանուցումները Վստահեցէք «Մասիս» Շաբաթաթերթին Massis2@earthlink.net (626) 797-7680

The Closure of Lachin Corridor Was Highlighted at UN Security Council. PM Pashinyan

YEREVAN — The fact of the closure of the Lachin Corridor was highlighted at the highest international instance, Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan said on Thursday, summarizing the discussion on the humanitarian situation in Nagorno-Karabakh held at the UN Security Council in New York the previous day.

Speaking at a weekly cabinet session, Pashinyan said: “Of course, it may seem strange to the Armenian public that I am stating this as a result of the discussion at the UN Security Council, but we must not forget that Azerbaijan constantly and continuously insists that the Lachin Corridor is not closed.”

The Armenian premier said that the discussion at the UN Security Council also confirmed the existence of a humanitarian crisis in Nagorno-

Karabakh and “the fact that the lives and safety of 120,000 people of Nagorno-Karabakh are in question.”

“Thirdly, it was emphasized that the decision of the International Court of Justice on ensuring uninterrupted movement of people, vehicles and cargo through the Lachin Corridor in both directions has not been implemented by Azerbaijan,” Pashinyan said.

“Now we can state that the truth about the illegal blocking of the Lachin Corridor and the resulting humanitarian crisis in Nagorno-Karabakh has been spoken about at the highest international instance. Also, the international community has made a collective appeal to Azerbaijan to eliminate the illegal blocking of the Lachin Corridor,” the Armenian leader concluded.

Continued on page 4

Leaked Documents Reveal Lavrov’s Proposals for Integrating Karabakh into Azerbaijan

STEPANAKERT — Tigran Petrosyan, head of an anti-crisis body affiliated with the Karabakh president, wrote on Facebook that the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov presented a draft of proposals on the rights of Armenians within Azerbaijan.

The document published today by Petrosyan and attributed to Lavrov is titled “The fundamental principles and parameters of ensuring the rights and security of the Armenian population in the territory of the former Nagorno-Karabakh Autonomous Oblast of Soviet Azerbaijan in accordance with the legislation of Azerbaijan” and contains 14 points.

They state that the Armenian population should have equal legal protection and should not be discriminated against on the basis of language, ethnicity or religion, should not be forcibly or involuntarily displaced, Armenians should not be persecuted for being part of the local government or armed

groups, except when they are found guilty of war crimes in a judicial order.

The proposals state that the Armenian population should be proportionally part of the legislative, executive and judicial branches of power of Azerbaijan, including the Prosecutor’s Office and the Police of Azerbaijan, and participate in the

Continued on page 4

Lemkin Institute Issues Active Genocide Alert Azerbaijan - in Artsakh

The Lemkin Institute for Genocide Prevention is distressed by the news of the death of K. Hovhannisyanyan, 40, who died of starvation on August 15, 2023, as a direct result of the Azerbaijani blockade of Artsakh, as evidenced by reports from both the coroner and the medical examiner of the Republic of Artsakh. The Artsakh blockade, which has been ongoing since the 12th of December, 2022, is the cause of increasing malnutrition, miscarriages, and medical complications related to people being unable to access proper food and medical care. Now, the blockade has begun to cause the direct death of Armenian citizens of Artsakh through starvation.

This blockade is genocidal in its intent, which is to eliminate the Armenian population of Artsakh, either through mass displacement or mass starvation. Azerbaijani President Ilham Aliyev has himself said as much on several occasions, including in his statement on May 29th, 2023, when he threatened: “There will be no third invitation. Either they themselves will come to us humbly, or events will develop in a different direction. We have every opportunity to carry out any operation in that region. Therefore, the “parliament” must be dissolved, the element calling itself “president” must surrender, all “ministers,” “deputies,” and others must

already leave their posts. Only in this case can we talk about any kind of amnesty.”

The Lemkin Institute wants to make clear that leaders such as Turkish President Recep Tayyip Erdogan, Russian President Vladimir Putin, European Commission President Ursula von der Leyen, European Council President Charles Michel, French President Emmanuel Macron, German Chancellor Olaf Scholz, U.S. President Joe Biden, U.S. Secretary of State Anthony Blinken, and all other leaders who have created the impunity with which President Aliyev now operates, are directly responsible for the death of this man, as well as any others who may die as a result of this blockade. They also may be complicit in the crime of genocide.

The Lemkin Institute for Genocide Prevention wants to once again make clear that any individual and/or state enabling Azerbaijan in the blockade of Artsakh, whether directly through foreign aid or indirectly by refusing to use all the diplomatic tools at their disposal, is complicit in this genocide of the 120,000 citizens of the Republic of Artsakh, and could be held responsible for complicity in a court of law. It is urgent that international leaders take immediate action against Azerbaijan to prevent further deaths in the Republic of Artsakh.

Armenian PM Welcomes Belgian Government’s Decision to Open Embassy in Yerevan

YEREVAN -- Prime Minister Nikol Pashinyan received Hadja Lahbib, Minister of Foreign Affairs of the Kingdom of Belgium.

The Prime Minister emphasized the importance of Mrs. Lahbib’s visit to our country and expressed confidence that it will give a new impetus to the further development and strengthening of Armenian-Belgian relations. Nikol Pashinyan welcomed the decision of the Belgian government to open an embassy in Armenia, which will contribute to the expansion of cooperation not only in the political, but also in the economic and

cultural spheres, as well.

According to Hadja Lahbib, despite the intense bilateral relations, no Belgian Foreign Minister has visited Armenia in the last eight years, and the purpose of his visit is to give new energy to Armenian-Belgian relations, including in the field of economy and investments. He added that among Belgian businessmen there is a great interest in implementing investment projects in Armenia and deepening business ties.

Continued on page 4

NKR Foreign Minister: Agreeing to the Opening of an “Alternative Road” Will Legitimize the Blockade of Lachin Corridor

STEPANAKET — Nagorno-Karabakh Foreign Minister Sergey Ghazaryan has thanked the countries that called out Azerbaijan during the August 16 UN Security Council meeting for blockading Lachin Corridor, but at the same time expressed concern about the positions of some other countries.

“I’d like to take this opportunity to thank the representatives of those countries that have given clear wordings to Azerbaijan’s policy and the illegal blockade of the Lachin Corridor,” Ghazaryan said at a press conference on Friday.

“At the same time, we are concerned about the attempts of a number of countries to equalize the Lachin Corridor with some other roads and transport connections, which is inadmissible and doesn’t match the parameters of the Lachin Corridor defined under the 9 November 2020 document. I have to note that convening this emergency meeting of the UNSC is just the beginning, and this process will continue. In terms of capabilities, indeed, the UNSC is the body that has both the jurisdiction and powers to prevent the kind of genocidal policy we see from Azerbaijan,” Ghazaryan said.

The international community must take clear steps to suppress the Azerbaijani side, which has deliberately chosen the method of starvation to commit genocide in Nagorno-Karabakh, Ghazaryan warned citing the report by former ICC chief prosecutor Luis Moreno Ocampo.

Ghazaryan emphasized that Nagorno-Karabakh is most eager to achieve a comprehensive settlement to conflict with Azerbaijan through peaceful negotiations.

“We must note a few important facts here. Firstly, such talks must proceed as part of an international format, which would allow the parties involved to see that the negotiations are proceeding in line with norms and requirements of international law. Sec-

ondly, clear guarantees must be stipulated that the parties shall implement their obligations, given that we have the 9 November document which includes the signature of Azerbaijan’s President, which doesn’t function,” Ghazaryan said.

He said that he received an offer to meet with Azeri representatives in a third country planned for early August, but Azerbaijan cancelled its participation.

Another offer was made to meet in Yevlakh. “We received a proposal to meet in Yevlakh. But as you know, our countryman, Vagif Khachatryan, was kidnapped by the Azerbaijani forces while being transported by the ICRC to Armenia. In this logic, any meeting, especially without international mediators and the presence of a third party, in Azerbaijani territory, is impossible. Let me add that the Nagorno-Karabakh side is regularly conveying through the Russian peacekeepers proposals to hold meetings, which are ignored by Azerbaijan. The latest such meeting took place on March 1, when technical and humanitarian issues were discussed, but the Azerbaijani side attempted to distort the content of that meeting, and on March 5 we saw the Azerbaijani side’s raid, when three police officers were killed and one was wounded,” the foreign minister of Artsakh said.

Armenia Posts Highest Retail Trade Growth Rate in EEU

In the first six months of 2023 Armenia was ahead of all Eurasian Economic Union (EEU) member countries in terms of retail trade growth, according to an EEU review on the main socio-economic indicators.

Thus, in January-June this year, Armenia’s retail trade upped 9.9% compared to the same period last year. In Belarus the growth was 4.6%, in Kazakhstan - 8.8%, in Kyrgyzstan - 6.1% and in Russia - 1.1%.

EEU member states’ overall retail trade was up 1.7% in January-June 2023 compared to January-June 2022.

According to Armenia’s National Statistical Committee, the country’s domestic trade in the first half of this year amounted to about AMD 2.3 trillion (in current prices), increasing by 23.6% compared to the same period of 2022.

Wholesale trade turnover

amounted to 61.1% of the total worth AMD 1.4 trillion, while retail trade’s share grew to 33.8% worth AMD 770.8 billion. Also, sales of vehicles raised AMD 115.8 billion (share - 5.1%).

Armenia was ahead of all EEU member countries in terms of growth of the construction sector and housing commissioning.

According to an EEU review on the main socio-economic indicators of member countries, in the first half of this year, the construction sector of the EEU member countries increased overall by 9.7% compared to the same period last year amounting to almost 6.3 trillion Russian rubles.

Growth was observed in all EEU countries: in Armenia - 48.9%, in Belarus - 12.1%, in Kazakhstan - 12.3%, in Kyrgyzstan - 22.9% and in Russia - 9.2%.

Armenia and China Have Great Potential for Military Cooperation – PRC Embassy

YEREVAN (Armenpress) — Armenia and China have great potential for cooperation in the military sector, the military attaché of the Chinese embassy, Senior Colonel An Qiang said at a press briefing on August 17. He said he’d do everything to achieve success in the area.

“As military attaché, my priority is to develop cooperation between the two countries in the military sector. Both Armenia and China have cultural similarities. Both Armenia and China went through many difficulties throughout history. And both countries were able to overcome these difficulties. And all of this is the foundation for us to develop cooperation in various areas, including in the military sector. Of course, there’s a lot of work to be done. We can cooperate in international peacekeeping, humanitarian de-mining, military education, military reforms and technologies as well. These areas of cooperation have great potential for development. I will do everything for the Armenian-Chinese relations in the military area to develop,” the military attaché of the People’s Republic of China said.

Speaking about the visit of a delegation led by the Director of the International Research Center of the Chinese defense ministry, An Qiang said that he’s personally organized the visit in order to strengthen cooperation.

“The delegation that visited Armenia was very pleased with the results of the meetings. I am sure that cooperation in the military sector between the two countries will be very successful. I will do everything for that,” he added.

China’s Ambassador to Armenia Fan Yong said that China is constantly paying attention to the latest developments around the Lachin Corridor and expresses concern about the current situation and its consequences.

“We always follow the news, and this issue is also very important to us. I think dialogue is the only way to resolve this issue, the two countries should speak and resolve this issue peacefully. We hope Armenia and Azerbaijan would strengthen dialogue and communication, with participation of respective parties, and will persistently solve the existing dispute between the two countries,” the Chinese Ambassador added that the issue must be resolved in line with internationally recognized laws and norms of international relations, by maintaining regional peace and stability, as well as prosperity of the people. He said that China supports every diplomatic effort aimed at reaching this goal and is ready to have its constructive contribution in it.

Yerevan-Kapan Passenger Flights Officially Launched

KAPAN — NovAir Armenian airline began regular commercial flights between Yerevan and the south Armenian town of Kapan, the administrative center of Syunik province.

The inaugural 50-minute flights went ahead as planned on Monday morning, with NovAir using small L-410 aircraft capable of carrying up to 17 passengers.

A spokeswoman for the Armenian government’s Civil Aviation Committee told RFE/RL’s Armenian Service that there were only two passengers on each of those flights. They included Syunik Governor Robert Ghukasian’s deputy and adviser, according to the provincial

administration.

The private carrier plans to carry out such flights twice a week.

The Kapan airport came under fire on Friday less than 24 hours after a plane carrying Prime Minister Nikol Pashinyan landed there. According to Armenia’s state border guard service, three gunshots were fired from Azerbaijani army positions overlooking the facility, damaging its roof and one of the windows.

Another shooting incident was reported on Saturday, several minutes after a plane carrying other senior officials from Yerevan touched down on the runway.

US Can Help Ease the Humanitarian Crisis in Nagorno-Karabakh

A clear message needs to be sent to Azerbaijan

Ardem Patapoutian is professor of neuroscience at Scripps Research and a 2021 Nobel Prize laureate in medicine. Vicken Cheterian, a lecturer in history and international relations at the University of Geneva, is author of "Open Wounds: Armenians, Turks and a Century of Genocide."

By Ardem Patapoutian and Vicken Cheterian
GENEVA, Switzerland

We are both Armenians born in Beirut who met some 50 years ago in kindergarten. We grew up in war-torn Lebanon, embedded in a bubble of Armenian language, school, and culture. We immigrated to the West (the United States and Switzerland), built careers as a scientist and a lecturer/columnist, and managed to stay in touch.

The last time we saw each other was last summer in Armenia. We fondly remember sitting together in a loud jazz club in Yerevan, Armenia's capital, entertained by the proprietor who presented us with a 15-year-old Armenian brandy from Nagorno-Karabakh, a disputed enclave to the east of Armenia mainly populated by Armenians. We were there because the government of Armenia was celebrating one of us winning the Nobel Prize in Medicine, a first for an Armenian. A few months later, on Dec. 12, 2022, Azerbaijan imposed a blockade on Nagorno-Karabakh. The painful disconnect between the Europe-like scenes in the capital, the celebration of scientific discovery, and the struggles of the persecuted population in Nagorno-Karabakh have become urgent anguishes we share today.

The blockade of the 120,000 ethnic Armenian residents has caused a humanitarian crisis. Azerbaijan has blocked access to essential commodities such as food, medicine, electricity, and gas, bringing daily life to a standstill. Azerbaijani military personnel regularly open fire on agricultural workers, effectively prohibiting them from cultivating their own food; the intent seems clear: to slowly starve them into submission. We, the diaspora Armenians, are anxiously watching the unfolding of this humanitarian crisis that seeks to force Armenians from their ancestral lands. Armenians experienced genocide at the hands of the Ottoman Turks in the early 20th century, a horror that feels all too familiar to us now. The UN Security Council is scheduled to meet Wednesday to discuss this crisis.

The Armenian presence in the Caucasus is challenged by Azerbaijan,

a state with a population several times larger than Armenia. Caspian oil has permitted Azerbaijani rulers to invest heavily in military equipment. Moreover, Azerbaijan has the unconditional support of Turkey, which provides political and military aid to Azerbaijan.

During the Second Nagorno-Karabakh War in 2020, it was Turkish aviation including US-made F-16s and Bayraktar TB2 attack drones — that pulverized Armenian defenses, while Turkish generals overlooked Azerbaijani military operations. Armenia is left alone against this powerful alliance. Russia, which on paper has a security alliance with Armenia, has been preoccupied with its war in Ukraine or unwilling to intervene.

Armenia, a democratic nation with a thriving technology sector, finds itself in a region largely dominated by autocratic regimes. We have been heartened to see the international support for Ukraine, another democratic nation that has also endured a neighbor's aggression. However, we also feel a sense of abandonment as our Western friends have given scant attention to the plight of our compatriots. Our concerns extend beyond Nagorno-Karabakh and its population; even the existence of the fragile state of Armenia seems to be threatened by its hostile neighbors.

Nevertheless, our states, particularly the United States, have the power to alleviate this suffering. In the early 1990s, during the First Nagorno-Karabakh War, when Azerbaijan imposed a crippling blockade against Armenia, the United States adopted Section 907 of Freedom Support Act that banned any US government aid to Azerbaijan. A clear message is necessary to stop Azerbaijan and put Aliyev on notice that the country's oil exports and bank accounts could be sanctioned if he persists in his crimes against humanity. We urge the US and European governments to respond effectively and efficiently. The United States should lead the democratic world by threatening severe sanctions against Azerbaijan's hydrocarbon exports, and by freezing its bank accounts if it continues its blockade. An emergency airlift like in the times of the Berlin Wall is another step to be considered. The

A Group of Turkish Intellectuals Call for an End to the Blockade of Artsakh

Call by Citizens of Turkey to International Community to End the Blockade of Karabakh

For months, the Baku regime, backed by the Ankara regime, has been imposing a blockade on the Armenian population of Nagorno-Karabakh that raises the possibility of genocide. The Stepanakert-Goris road, which should have been open for humanitarian aid, emergency services and peacekeepers after the last Karabakh war in which the Turkish Armed Forces were involved, has been under siege and closed since December 12, 2022.

For months, the United Nations, European Union and the Council of Europe have called on Azerbaijan to end the blockade of 120,000 people living in Karabakh, but the Baku regime has ignored, rejected or denied the blockade. Yet everyone knows that no basic necessities can enter Karabakh and no Karabakh resident can leave the region, even to meet the urgent health needs.

In the face of the deepening crisis and confirming the concerns of the international community, Baku dictator Ilham Aliyev continues to publicly and repeatedly threaten Karabakh residents. So much so that the former chief prosecutor of the International Criminal Court, Luis Moreno Ocampo, published an important report characterizing Aliyev's actions in Karabakh as conducive to genocide.

We, the undersigned from Turkey, see that the international community is not sensitive enough to the developments and we are watching the situation with concern. Preventing genocides does not mean waiting for them to happen and then intervening. It means taking active steps to prevent such a danger now!

We call on all states, international organizations, especially the United Nations and the International Committee of the Red Cross, and international public opinion to take an active stand.

Just as the Berlin blockade was broken in 1948-49, we call for breaking the blockade of Karabakh through airlift and thus putting an end to this human tragedy.

Abdullah Demirbas, Abdülhakim Das, Adnan Cangüder, Adnan Çelik, Ahmet Aykaç, Ahmet Konuk, Akin Atauz, Akin Birdal, Alev Er, Alex Köskeryan, Ali Gökkaya, Ari Günter, Asli Erdogan, Attila Tuygan, Ayse Hür, Ayse Yildirim, Aysegül Devencioglu, Baskin Oran, Bayram Kaya, Celâl Baslangıç, Cengiz Aktar, Cengiz Arin, Denis Dreibusch, Dogan Özgüden, Emrah Cilasun, Erdal Dogan, Erdogan Kahyaoglu, Eren Keskin, Ergun Babahan, Erol Ercan, Eser Budak, Esra Mungan, Fatime Akalin, Fikret Baskaya, Garo Kaprielyan, Gençay Gürsoy, Güngör Senkal, Gürhan Ertür, Hacer Ansal, Hasan Burgucuoglu, Hatice Yildiz, Hidir Çelik, Hovsep Hayreni, Hüseyin Habip Taskin, Ibrahim Seven, Inan Gedik, Inci Tuğsavul, Ira Tzourou, Kemal Bilget, Kemal Hür, Kemal Yalçın, Kenan Yenice, Mahmut Konuk, Mahmut Uzun, Mehmet Ali Balta, Nafiz Özbek, Necati Abay, Nedim Kibar, Nesim Ovadya Izrail, Nesrin Nas, Nevzat Onaran, Nurcan Baysal, Nurten Kirmizigül, Okan Küçükersan, Osman Okkan, Oya Baydar, Ömer Faruk Gergerlioglu, Ömer Madra, Racho Donef, Ragip Duran, Ragip Zarakolu, Ramazan Gezgin, Recep Marasli, Sait Çetinoglu, Sait Oral, Selahattin Koçak, Selay Ertem, Selma Koçiva, Serdar Koçman, Sibel Yigittekin, Saban Iba, Sakir Bilgin, Samil Altan, Sanar Yurdatapan, Sükrüye Ercan, Taner Akçam, Ülkü Çevik, Viktorya Çiprut, Yalçın Ergüdogan, Yasemin Gedik, Yasar Küçükaskan, Yavuz Aydin, Yavuz Baydar, Yetvart Danzikyan, Yildiz Aydin, Yusuf Köse, Zarife Atik, Ziya Özder.

Nagorno-Karabakh Denies Reports on Accepting Aghdam Road Offer for Commerce

STEPANAKERT -- The Nagorno-Karabakh presidency has denied media reports claiming that President Arayik Harutyunyan has decided to accept Azerbaijan's proposal to use the Aghdam road for commercial transit.

According to Hraparak newspaper, Harutyunyan convened on August 22 a Security Council meeting and told the officials that a decision has been made to start trade of fuel, medications and other goods through the Aghdam road while food will be supplied through the Lachin Corridor by the Russian peacekeepers.

President Harutyunyan's spokesperson Lusine Avanesyan told ARMENPRESS that Harutyunyan in-

deed held closed meetings with officials on August 22 but no such decision was made.

She said that Harutyunyan held meetings on August 22 and 23 with various politicians and public figures to discuss the humanitarian and security issues resulting from the Azerbaijani blockade, the Nagorno-Karabakh government's upcoming actions and the proposals received from various mediators aimed at resolving the situation.

"No decision was made, and the discussions continue, and soon President Harutyunyan will personally present the information on the situation and the approaches of the authorities," Avanesyan added.

UN Security Council is one arena where multilateralism and international law can be put into a new test.

At this stage of global geopolitical upheaval and reshuffling of alliances, the survival of a small democracy in the Caucasus very much de-

pends on whether Western states decide to act instead of expressing their "concern" while watching this humanitarian crisis unfold in slow motion from afar.

The Bostone Globe
August 16, 2023

“Aurora’s Sunrise” to Screen at Fresno State

FRESNO — The Armenian Studies Program and CineCulture present the Fresno premiere of “Aurora’s Sunrise” at 5:30PM on Friday, September 1, 2023, in the Leon S. and Pete Peters Educational Center Auditorium (5010 N. Woodrow Ave.), on the Fresno State campus. Following the screening, which is part of the Armenian Studies Program Fall 2023 Lecture Series, the audience will have the opportunity to discuss the film with director Inna Sahakyan.

“Aurora’s Sunrise” is Armenia’s official entry to the 95th Academy Awards and is a “Critic’s Pick” of the New York Times. The film was made possible with the academic contribution of the Zoryan Institute and is based on its Oral History Archive.

At only 14 years old, Aurora Mardiganian lost everything during the horror of the Armenian Genocide. Two years later, through luck and extraordinary courage, she escaped to New York, where her story became a media sensation. Starring as herself in “Auction of Souls,” an early Hollywood blockbuster, Mardiganian became the face of one of the largest charity campaigns in American history. With a blend of vivid animation, interviews with Mardiganian herself, and 18 minutes of surviving footage from her lost silent epic, “Aurora’s Sunrise” revives a forgotten story of survival.

For over fifteen years, Inna Sahakyan has directed and produced feature-length documentaries, doc series, and shorts that have been broad-

cast internationally. She focuses on uncovering untold and forgotten stories while exploring the nature of humanity through intimate and innovative filmmaking. In 2022, her animated documentary about Armenian Genocide survivor and early Hollywood star Aurora Mardiganian, “Aurora’s Sunrise,” became a festival favorite and screened at over 40 festivals, winning several awards. Sahakyan has also worked as a producer on documentaries such as “One, Two, Three” and “Donkeymentary.”

Admission for the film screening and discussion is free and free parking is available near the west entrance of the SaveMart center. A parking pass is not required for the Friday evening presentation.

For information about upcoming Armenian Studies Program presentations, please follow us on our Facebook page, @ArmenianStudiesFresnoState or at the Program website, <https://fresnostate.edu/armenianstudies>.

The Closure of Lachin Corridor

Continued from page 1

Pashinyan reiterated that the best way out of the situation is the establishment of Stepanakert-Baku dialog and reiterated his commitment to the peace agenda.

During the UN Security Council meeting on August 16, U.S. Ambassador to the UN Linda Thomas-Greenfield, who presided over the meeting, urged the government of Azerbaijan to restore free movement through the Lachin Corridor “so that commercial, humanitarian, and private vehicles can reach the population of Nagorno-Karabakh.”

“We also note the possibility of compromise on additional routes for

humanitarian supplies,” she said.

Edem Wosornu, Director of OCHA’s Operations and Advocacy Division, told the Security Council that the delivery of humanitarian relief to Nagorno-Karabakh by the International Committee of the Red Cross (ICRC) must be allowed to resume through any available routes.

Wosornu said the ICRC is doing everything it can but can only cover the most urgent needs.

“Other impartial humanitarian relief must also be allowed to reach civilians who need it, and a sustainable solution for safe and regular transit of people and goods must be found,” Wosornu said.

Armenian PM Welcomes Belgian Government

Continued from page 1

The interlocutors referred to the developments taking place in the region, in particular, the deepening of the humanitarian crisis in Nagorno-Karabakh as a result of the illegal blocking of the Lachin Corridor by Azerbaijan. The Prime Minister emphasized that the purpose of Azerbaijan’s actions is to carry out ethnic cleansing in Nagorno-Karabakh. Nikol Pashinyan highlighted the urgent discussions held in the UN Security Council regarding the situation in Nagorno-Karabakh and the appropriate response of international partners to Azerbaijan’s steps.

The Prime Minister emphasized the need to take active steps to change Azerbaijan’s way of action. At the same time, Nikol Pashinyan emphasized the need for consistency in the implementation of the agreements reached so far in the negotiation process between Armenia and Azerbaijan in Brussels.

The Minister of Foreign Affairs of Belgium emphasized his country’s support for the position of the European Union, according to which Azerbaijan should ensure the free movement of people and goods through the Lachin Corridor and implement the decision made by the UN International Court of Justice.

First Armenian Cross-Stone Consecrated and Opened in Finland

On August 19, the consecration and opening ceremony of the first Armenian khachkar in Finland took place at St. Herman Church of Alaska in Espoo, the second most populous city of Finland. The erection of cross-stone was initiated by the Armenia-Finland union. The khachkar was created by Armenia-based sculptor Hovhannes Stepanyan.

Hayarpi Drmeyeran, representative of the Embassy of the Republic of Armenia, delivered remarks at the event. She stressed the importance of unveiling the khachkar dedicated to the Armenian-Finnish friendship and noted that henceforth it will become a unique symbol of the presence of the Armenian community in Finland. Underlining that this cross-stone is a replica of one of the khachkars destroyed by

Azerbaijan in Old Jugha (Nakhichevan), she spoke of the risk of destruction of the Armenian heritage in Nagorno-Karabakh, if the international community does not react decisively to relieve the plight of the Armenian people living in continued blockade there.

Mr Daniel Davtyan, the President of the Armenia-Finland Union, Finland’s Ambassador Kirsti Narinen, Leo Makkonen, Archbishop of Helsinki and all Finland, Father Petri Korhonen of St. Herman Church, also delivered remarks at the event.

Bishop Tiran Petrosyan, Pontifical Legate of Central Europe and Sweden of the Armenian Apostolic Church, consecrated the khachkar.

After the ceremony, the Armenian-Finnish “Luys” (Valo) choir performed national Armenian songs.

Leaked Documents Reveal Lavrov’s Proposals

Continued from page 1

decision-making concerning the Armenian population.

According to the proposals ascribed to Lavrov, the Armenian language should be freely used along with the Azerbaijani language in official writing and in public places. The inviolability of Armenians’ private property must be guaranteed, the religious freedom of Armenians must be ensured, education in Armenian from elementary grades to university, Armenian cultural and national identity must be preserved, the published document says.

It is stated that a separate agreement should be signed between Armenia and Azerbaijan, according to which close ties between the Armenian population of the former Nagorno-Karabakh Autonomous Oblast of Soviet Azerbaijan and Armenia will be ensured, and the unimpeded receipt of humanitarian and economic aid for the Armenian population from outside should be ensured.

Petrosyan accompanied the publication of the document on Facebook with the following post: “I have to publish it so that the public understands what is really happening... Today, [Russian President

Vladimir] Putin has the opportunity to change his attitude and plans at the UN Security Council session... Let’s wait.”

The proposals were made by Russian Foreign Minister Sergey Lavrov regarding Nagorno-Karabakh late last month. On July 25, Lavrov met separately with the foreign ministers of Armenia and Azerbaijan, Ararat Mirzoyan and Jeyhun Bayramov, in Moscow, and then the three ministers’ tripartite meeting was also held. Receiving Bayramov in Moscow, Lavrov announced that in addition to the already signed statements, a number of documents were being prepared for discussion by the leaders of Armenia, Azerbaijan and Russia, without providing details about their content.

Political commentator Hakob Badalian voiced doubts regarding whether the revealed document was a submitted proposal or just a draft. He said that in any case the content of the presented proposals was unacceptable to both Yerevan and Stepanakert as it meant Nagorno-Karabakh’s dissolution. He, however, considered remarkable the timing of the leak – hours before the expected discussion at the UN Security Council and after a phone call between Lavrov and Bayramov.

Խուճբ Մը Թուրք Գործիչներ Կոչ Ըրած ԵՆ Դադրեցնելու Արցախի Շրջափակումը

Արդէն 8 ամիսէ Ատրպէյճանը կը շարունակէ Լաչինի (Բերձոր) միջանցքի շրջափակումը, ինչի հետեւանքով յառաջացած է մարդասիրական ճգնաժամ: Թուրքիայէն խուճբ մը գրողներ, քաղաքական գործիչներ եւ իրաւապաշտպաններ (անոնց շարքին կան նաեւ հայեր) միջազգային հանրութեան կոչ ըրած են քայլեր ձեռնարկելու:

Այս մասին կը յայտնէ «Ermenihaber»-ը:

Թուրք գործիչները Արցախի շրջափակումը դադրեցնելու մասին իրենց կոչը ձեռնարկած են «Թուրքիոյ քաղաքացիներու անունով» ուղղուած միջազգային հանրութեան:

Յայտարարութեան մէջ մասնաւորապէս կ'ըսուի.

«Պաքուի վարչակարգը, Անգարայի վարչակարգին աջակցութեամբ, ամիսներ շարունակ շրջափակում կ'իրականացնէ Լեւոնային Ղարաբաղի հայ ժողովուրդին դէմ, ինչ որ օրակարգ կը բերէ ցեղասպանութեան հաւանականութիւնը: Ղարաբաղեան վերջին պատերազմէն յետոյ, որուն մէջ ներգրաւուած էր Թուրքիոյ զինուժը, Ստեփանակերտ-Գորիս ճանապարհը, որ կ'ապահովէ անցումը Հայաստանի եւ Ղարաբաղի միջեւ եւ պէտք է բաց ըլլայ մարդասիրական օգնութեան ինքնաշարժներուն, շտապ օգնութեան ծառայութիւններուն եւ խաղաղապահ ուժերուն համար, շրջափակման մէջ է եւ փակ 2022 թուականի Դեկտեմբեր 12-էն:

Չնայած ՄԱԿ-ը, Եւրոմիութեան կառուցները եւ Եւրոխորհուրդի կառուցները ամիսներ շարունակ Ատրպէյճանին կոչ կ'ընեն դադրեցնելու 120 հազար մարդոց շրջափակումը Ղարաբաղի մէջ, Պաքուի վարչակարգը կ'անտեսէ բոլոր կոչերը, կը մերժէ կամ կը հերքէ շրջափակումը: Մինչդեռ բոլորը գիտեն, որ առաջին անհրաժեշտութեան որեւէ ապրանք չի

կրնար մտնել Ղարաբաղ եւ ոեւէ ղարաբաղցի չի կրնար դուրս գալ շրջանէն նոյնիսկ իր հրատապ առողջական կարիքները հոգալու համար:

Խորացող ճգնաժամի պայմաններուն մէջ եւ հաստատելով միջազգային հանրութեան մտահոգութիւնները՝ Պաքուի բռնապետ Իլհամ Ալիեւը կը շարունակէ բացայտ կերպով եւ անընդհատ սպառնալ ղարաբաղցիներուն: Այնքան, որ Միջազգային Քրէական Դատարանի նախկին գլխաւոր դատախազ Լուիս Մորենս Օքամփօն կարեւոր յօդուած հրատարակած է, ուր Ալիեւի գործողութիւնները Ղարաբաղի մէջ կ'որակէ որպէս ցեղասպանութիւն»:

Թուրք գործիչները իրենց մտահոգութիւնը յայտնած են Արցախի մէջ ստեղծուած իրավիճակին առնչութեամբ՝ նշելով, որ իրենք կը նկատեն, որ միջազգային հանրութիւնը բաւարար զգայունութեամբ չի գործում զարգացումներուն նկատմամբ:

«Յեղասպանութիւնները կանխարգիլելը չի նշանակեր սպասել անոնց կատարման, յետոյ միջամտել: Նման վտանգը կանխելու համար հիմա պէտք է աշխոյժ գործողութիւններ ձեռնարկել», նշուած է յայտարարութեան մէջ:

Անոնք բոլոր պետութիւններուն, միջազգային կազմակերպութիւններուն եւ միջազգային հանրութեան, մասնաւորապէս՝ ՄԱԿ-ի եւ Կարմիր Խաչի Միջազգային կազմակերպութեան կոչ ըրած են աշխոյժ դիրքորոշում ցուցաբերելու:

«Ինչպէս 1948-49 թուականներուն ճեղքուեցաւ Պերլինի շրջափակումը, այնպէս ալ մենք կոչ կ'ընենք օղակային ճանապարհով ճեղքելու Ղարաբաղի շրջափակումը եւ անով վերջ դնելու մարդկային այս ողբերգութեան»:

Համակարգումի Պակասը եւ Անտեղի Մրցակցութիւններ

ՎԵՐ. ԴՈԿՏ. ՎԱՅԱՆ Յ. ԹՈՒԹԻՎԵԱՆ

Համասփիւռքեան մեր իրականութեան ամենէն խոցելի կէտերէն մէկը հայկական կազմակերպութիւններու միջեւ համակարգումի պակասն է: Այս յանցանքին պատասխանատուութիւնը առաւելաբար կ'իյնայ մեր կազմակերպութիւնները ղեկավարող անձերու ուսերուն: Անտեղի մրցակցութիւններ, ծրագրումի եւ կազմակերպումի պակաս, համակարգումի բացակայութիւն ... այս բոլորը իրենց ժխտական անդրադարձերը կ'ունենան մեր հանրային կեանքին մէջ:

Ազգապահանջման համար տարասփիւռ հայութիւնը մտահոգութեան լուրջ պատճառներ ունի: Համահայկական կեանքի ապահովութեան սպառնացող վտանգներ կան: Ազգային գիտակցութեան եւ հաւաքական մտածողութեան խնդիր ունինք: Ապաստումի վտանգին եւ դասալքութեան հակումներուն դէմ կենաց եւ մահու պայքարի մէջ ենք: Այս պայմաններուն մէջ երբեք արդարանալի չեն նոյնատեսակ գործունէութիւններու կազմակերպումը: Որոշապէս ուժերու վատնում է

միեւնոյն աշխատանքը տանիլ գրեթէ միեւնոյն վայրին մէջ՝ ի ինդիր միեւնոյն նպատակին: Օրինակի համար ինչ հարկ կայ հայկական երկու վարժարաններ կանգնել միեւնոյն պողոտային վրայ երբ բազմաթիւ հայկական քաղաքներ կամ հայաշատ շրջաններ կը տառապին հայկական դպրոցի չգոյութեան: Ինչ հարկ կայ նոյն թաղին մէջ նոյն յարանուանութեան պատկանող երկու տարբեր եկեղեցիներ կառուցել երբ շատ վայրերու մէջ հայ մարդիկ զրկուած են այդ առանձնաշնորհումէն:

Ուժերու ինչ վատնում է եւ մտքերու եւ հոգիներու ինչ մեծ գայթակղութիւն երբ հայկական տարբեր եկեղեցիներ եւ տարբեր կուսակցութիւններ տարբեր վայրերու մէջ նոյն օրը Վարդանանց տօն կամ Մեծ Եղեռնի ոգեկոչում կ'ընեն:

Քանի՞ հատ Հայ Դատի նուիրուած տարբեր յանձնախումբեր յաջորդաբար գիրենք հիւրասիրող երկրին պետական մարմիններու դռները պիտի բախեն՝ Հայկական Դատի եւ պահանջատիրութեան առաջադրութեամբ:

Հայ-Ֆիննական Բարեկամութիւնը Խորհրդանշող Յուշակոթող. Օծուեցաւ Եւ Բացուեցաւ Ֆինլանտիայի Մէջ Առաջին Հայկական Խաչքարը

Հայ-Ֆիննական բարեկամութիւնը խորհրդանշող յուշակոթող. Օգոստոսի 19-ին Ֆինլանտիայի՝ բնակչութեան թիւով երկրորդ քաղաքը համարուող Էսպուի Սուրբ Հերման եկեղեցւոյ բակին մէջ օծուեցաւ եւ բացուեցաւ Ֆինլանտիայի առաջին հայկական խաչքարը: «Արմենայրես»-ի թղթակիցի հետ զրոյցի ընթացքին Հայ-Ֆիննական համայնքի փոխնախագահ Գրիգորի Եղիազարեանը նշեց, որ Հայաստան-Ֆինլանտիա միութեան նախաձեռնութեամբ հիմնուած խաչքարը հեղինակած է հայաստանաբնակ բանդակագործ Յովհաննես Ստեփանեանը: «Ֆինլանտիայի մէջ Հայ համայնքը արդէն կը գործէ շուրջ 11 տարի: Բոլոր սկանտինաւեան երկր-

ուած խաչքարերէն մէկի կրկնօրինակն է: «Իսկ թէ ինչո՞ւ ենք այդ տեղը ընտրել խաչքարի տեղադրման համար, որովհետեւ այդ տեղի մէջ կը գտնուի Ֆիննական ուղղափառ Սուրբ Հերման եկեղեցին: Մենք նախագիծը մեկնարկելու ատեն գրուեցինք Սուրբ Հերման եկեղեցւոյ հոգեւոր հայր Պետրի Կորհոնենի հետ, որ շատ լաւ տեղեակ է Հայոց պատմութեանը, ան ողջունեց մեր նախաձեռնութիւնը եւ մեզի մի շարք հարցերուն մէջ աջակցեցաւ, ինչպէս նաեւ օգնեց քաղաքապետարանի մէջ թոյլտուութիւն ստանալու հարցով», - ըսաւ ան: Եղիազարեանը նշեց, որ խաչքարի տեղադրումը ե՛ւ իր ե՛ւ

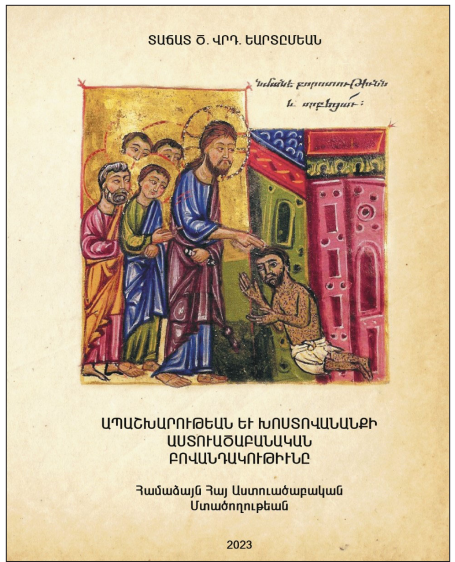
ներուն մէջ կան խաչքարեր, իսկ Ֆինլանտիայի մէջ ընդհանրապէս չկար հայկական որեւէ մասունք կամ խաչքար, այդ իսկ պատճառով երկար ժամանակ կը փորձէինք իրագործել այս նախագիծը: Յայտարարութիւն տեղադրեցինք նախագիծի իրագործման համար՝ գումար հաւաքելու նպատակով: Մեծ թիւով հայեր արձագանքեցին եւ ստացուեալ ցանկացէս, որ բաւականին արագ՝ արդէն գարնանը, այն բերեցինք Ֆինլանտիա, տեղադրեցինք, իսկ այժմ այն արդէն օծուեցաւ եւ պաշտօնապէս բացուեցաւ», - ըսաւ ան: Համայնքի փոխնախագահը ընդգծեց, որ խաչքարը Հին Ջուղայի Ատրպէյճանի կողմէն ոչնչաց-

Ֆինլանտիայի մէջ բնակող բոլոր հայերու համար մեծ նշանակութիւն ունի, քանի որ անոնք մօտակաջրում չունէին ոչ մի հայկական սրբավայր, հայկական շունչ ունեցող վայր, որտեղ կարող էին համախմբուել եւ տարբեր առիթներուն այցելել: «Այսուհետեւ խաչքարը կ'լլայ համախմբող կոթող, որ մեզ կը կապի նաեւ Հայաստանի հետ», - ընդգծեց ան: Հայաստանի Հանրապետութեան ղեկավարութեան ներկայացուցիչ Հայրփի Դրմէյանը, կարեւորելով հայ-Ֆիննական բարեկամութեան նուիրուած խաչքարի բա-

Արեւմտեան Թեմի Նոր Հրատարակութիւնները

Արեւմտեան Թեմը, հաւատարիմ գրահրատարակչական իր հարուստ ավանդույթներին, Առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեանի նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ շարունակում է հարստացնել հոգեւոր գրականութեան շարքը նոր հրատարակութիւններով:

Վերջին շաբաթներին լոյս տեսան հոգեւոր, պատմական, աստուածաբանական բովանդակութեան նոր գրքեր, որոնց հեղինակն է Հոգ. Տ. Տաճատ Մ. Վրդ. Եարտըմեանը: Կրօնական-աստուածաբանական ոլորտի մէջ անուանի հոգեւոր հօր հեղինակած նոր գրքերը ներկայացնենք ըստ հերթականութեան:

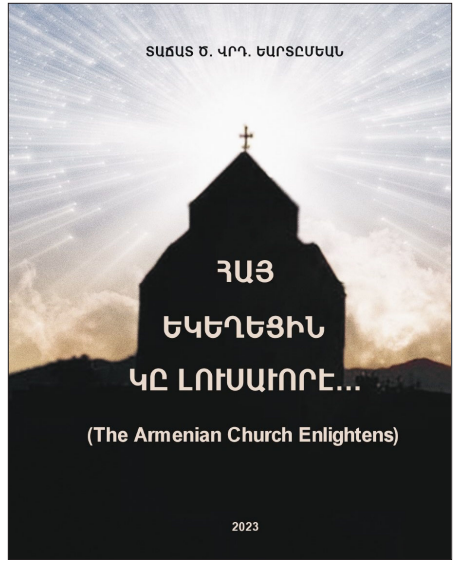

«ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔԻ ԵՒ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔԻ ԲՈՎԱՆՂԱԿԻՆՈՒԹԻՒՆԸ»: Այս աշխատանքի տիրապետող թեման Աստուծոյ հետ յարաբերութիւնն է, որով ճշտում է մարդու բարոյական բովանդակութիւնը, կեանքի արժէքը եւ նշանակութիւնը տիեզերական բովանդակ իրականութեան մէջ: Բաժին առ բաժին Հայ Սուրբ մեկնաբանում է «խորհուրդը» եւ նրա նշանակութիւնը, ապաշխարութիւնը, գիտակից զղումը, հին ու նոր կարծիքներ է բերում այդ թեմաների մասին: «Մարդս իր ամէնէն մեղաւոր թափառումներուն մէջ իսկ կրնայ Աստուծոյ վերադառնալ, եթէ իր մէջ մարած չէ փրկուելու յոյսը, փրկուելու իղձը», ամփոփում է Հայր Տաճատը:

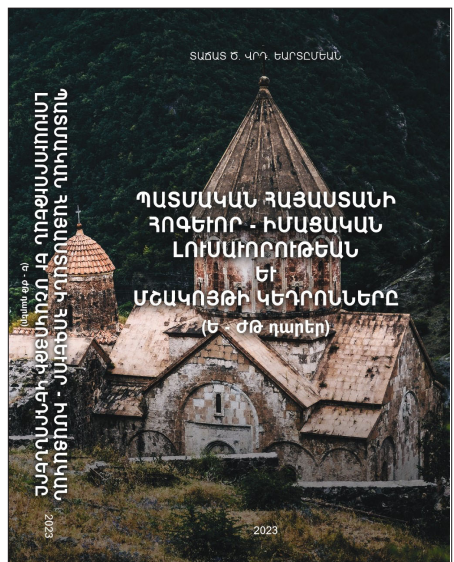

«ՔԱԼԵՑԷՔ, ՔԱՆԻ ՈՐ ԼՈՅԱԸ ՈՒՆԻՔ»: ՀԱՐՑԵՐ, ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ» ստուար հատորը, ինչպէս խորագիրն էլ յուշում է, պարունակում է բազում պարզաբանութիւններ այն հարցերի մասին, որոնք բոլորս ունենում ենք եկեղեցու հետ աւելնչուելիս: «Որտեղից եկած եմ հոս», առաջին այս հարցումով է սկսում գիրքը, որի` Հայր Տաճատի

պատասխանը, միւս պատասխանների նման, ոչ սովորական է եւ խորիմաստ. «Աշխարհի վրայ, բնութեան մէջ, ամէն ինչ ծրագրուած եւ սահմանուած է: Եւ ծրագրուած եւ սահմանուած կը պահանջէ «ծրագրող մը», «սահմանող մը»: Հարցումները չաճախ խիստ արդիական են, ինչպէս օրինակ` «ինչու՞ եկեղեցիի պատկանիլ», «ինչու՞ եկեղեցի երթալ», «գիտակիցում», «Աստուած կը լսէ՞ մեր աղօթքը» եւ այլն: Վերջին այս հարցումին պատասխանելիս Հայր Տաճատը նշում է. «Որպէսզի Աստուած մեր աղօթքները լսէ, մօտենայ մեզի եւ իր Հայրական սէրը եւ հոգատարութիւնը յայտնէ մեզի, մեր կողմէ պէտք է միտքը, հոգին, հաւատքը եւ վստահութիւնը իրեն յայտնենք մտերիմ աղօթքներու միջոցով»:

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ԼՈՒՍԱԻՐԸ...» հատորը նոյնպէս պարզաբանում է հաւատքի, աստուածաշարժութեան գանազան կողմերը` պատասխանելով ի մասնաւորի այն հարցերին, թէ ո՞վ է ուխտաւորը, ինչ են խառնամուսնութիւնները, սուրբ Պատի խորհուրդը, ընտանիք, դաստիարակութիւն, ազգային մշակոյթ` աստուածաբանութեան կողմից դիտարկուած եւ այլն: Բազմաթիւ սահմանումներից յիշատակենք միայն մէկը, միւս հատուածների դիտարկումը թողնելով ընթերցողին. իր գրքում Հայր Տաճատը նշում է. «Ընտանիքը մարդկութեան առաջին կրթարանն է, ուր հայրն ու մայրը կը գործեն իբր դաստիարակներ, ուսուցիչներ եւ նկարագիր կերտողներ», :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԿԵԴՆՆԵՐԸ - ԻՄԱՅԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԿԵԴՆՆԵՐԸ (Ե-ԺԹ դարեր) հիմնարար աշխատութիւն է, որում հեղինակը մանրամասն նկարագրում է հայոց նշանաւոր վանքերը, վարդապետարանները, հոգեւոր ու

կրթական, ուսումնագիտական եւ մշակութային կենտրոնները: Հայր Տաճատը մեր գիտութեան մէջ այս ոլորտի ամէնից իրագեղ հեղինակն է, եւ 500 էջանոց այս աշխատութիւնը գալիս է ամբողջացնելու հայ հոգեւոր կենտրոնների մասին նրա նախորդ ուսումնասիրութիւնների շարքը: «Հայաստանի դպրոցները, դպրանոցները եւ բարձր տեսակի վարդապետարանները յառաջապահ կեդրոններ եղան կրթութեան, ուսումնառութեան եւ գիտութիւններու: Պատմական Հայաստանի դպրոցը կամ ուսումնարանը եւ վարդապետարանը միշտ հնոց մը եղած է, ուր մարդոց նկարագիրը եւ իմացականութիւնը թրծուած, ուր նաեւ մարդոց բարոյական սկզբունքները եւ կեցուածքները կազմուած են: Անոնք կը խորհրդանշեն մեր ժողովուրդին հոգեկան, իմացական թէ գիտական յառաջդիմութիւնը»: Այս սկզբունքով աշխատութեան մէջ նկարագրուած են հայոց առաջին դպրոցներից ողջ միջնադարով

մինչեւ 19-րդ դարը երկարող ուսումնական կենտրոնները, ծրագրերը, կրթութեան կազմակերպումը: Ոչ մի դպրանոց ու յայտնի վարդապետ եւ կարեւոր աղբիւր դուրս չի մնացել նկարագրութիւնից: Աշխատութիւնն իր տեսակի մէջ հանրագիտարանային բնոյթ ունի հայ հոգեւոր կրթութեան մասին, եւ վստահ ենք, դեռ պիտի արժեւորուի ու ըստ արժանույն ներկայացուի լայն ընթերցողին ու գիտութեանը: Եւ այդ առումով յիշարժան է Յովնան Արք. Տէրտէրեանի «Սրտի խօսքի» մէջ գրանցուած այն միտքը, առնուած Ֆրանսացի մեծանուն գիտնական Անթուան Մէյլից, ըստ որի` «Հայերը իրենց համար ստեղծեր են Ազգային Հոգի: Այդ Հոգին կ'ապրի իրենց Յուշարձաններուն մէջ, անոնց վանքերուն եւ եկեղեցիներուն մէջ, ինչ որ ո'չ մէկ ուրիշ եկեղեցի ունի: Անիկա կ'ապրի ... եւ ո'րեւէ իշխանութիւն չէ կրցած խախտել այդ Հոգին, որ իր գոյութիւնը պահպանած է դարերու ընթացքին»:

Հայ-Ֆիննական Բարեկամութիւնը

Շարունակուած էջ 11-էն

մշակութային արժէքներու ճակատագրին:

ցումը, նշեց, որ կոթողը յետապուհանդիսանալու է Ֆինլանտիայի հայ համայնքի ներկայութեան բացառիկ խորհրդանիշը: Յիշատակելով, որ խաչքարը Հին Ջուդայի Ատրպէյճ կողմէ ոչնչացուած խաչքարերէն մէկի կրկնօրինակն է` հայ դիւանագէտը անդրադարձաւ աւելի քան 8 ամիս շարունակող Լաչինի միջանցքի շրջափակմանը` ընդգծելով, որ Լեռնային Ղարաբաղի հայութիւնը կանգնած է մարդասիրական աղէտի շէմին եւ միջազգային հանրութեան համապատասխան քայլերու ձեռնարկման դէպքին ինչպէս բնիկ հայութիւնը, այնպէս ալ հայկական ժառանգութիւնը կարող են արժանանալ Հին Ջուդայի հայութեան եւ հայկական

Միջոցառման ներկայ էին նաեւ Հայաստան-Ֆինլանտիա միութեան նախագահ Դանիէլ Դալթեանը, Հայաստանի մէջ Ֆինլանտիայի դեսպան Կիրստի Նարինենը, համայն Ֆինլանտիայի Ուղղափառ եկեղեցու արքեպիսկոպոս Լէօ Մակկոնենը, Սուրբ Հերման եկեղեցուց հոգեւոր հայր Պետրի Կորհոնենը: Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցուց Կեդրոնական Եւրոպայի եւ Շուեյտի հայրապետական պատուիրակ Տիրան Եպիսկոպոս Պետրոսեանի ձեռամբ տեղի ունեցաւ խաչքարի օծման կարգ: Հայկական երաժշտական կատարումներով հանդէս եկաւ հայ-ֆիննական «Լոյս» (Valo) երգչախումբը:

Շ Ն Ո Ր Հ Ա Ն Դ Ե Ս

Հովանաւորութեամբ`
Հայ Առաքելական եկեղեցուց Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ Գերշն. Տ. Յովնան Արք. Տէրտերեանի

Կալիֆորնիայի Հայ Գրողների Միութիւնը ներկայացնում է`
Արձակագիր Ռուբէն Կորիւնի (Ռուբէն Ս. Զեչիշեան) վերջին չորս գրքերի`

- 1-Կեանքի առաքինութեան ճառագումը
- 2-Կեանքի ոլորտներում
- 3-Մի բուռ պատկերներ
- 4-Հանապազ դու իմ սրտում ես

Բացման խօսք` Հայկ Մադոյեան Գրքերի արժեւորում կը կատարի` Գրող-իրաւաբան` Հակոբ Մկրտչեան Հանդիսավար` Գրող Կիմա Կիրակոսեան Ողջոյնի խօսքեր Գեղարուեստական բաժին Հիւրասիրութիւն

Տեղի կ'ունենայ երեքշաբթի, 19 Սեպտեմբեր 2023, երեկոյեան ժամի 7-ին
Սրբոց Ղեւոնդեաց Մայր տաճարի` «Արմէն եւ Կլորիա Համբար» սրահում
Հասցէ` 3325 N. Glenoaks Blvd. Burbank, CA 91504
Մուտքն ազատ է

Հայ-Գերմանական Միացեալ Պեղումներ Գեղարքունիքի Մարզում

Այս տարուայ համար արդէն աւարտուած են համարուած հայ-գերմանական միացեալ արշաւարմբի կողմից Գեղարքունիքի մարզի Ճամբարակ համայնքի Շողակաթ եւ Արտանիշ բնակավայրերի միջակայքում գտնուող «Արտանիշ-9» հնավայրում իրականացուած պեղումները, որոնք սկսուել էին 2020 թվականից ու շարունակուել այս տարուայ Յուլիսից:

Ինչպէս «Արմենիա»-ին տեղեկացրեց հնագիտական արշաւարմբի անդամ, հնագէտ Մարիամ Ամիրեանը, պեղումներն իրականացուել են ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ինստիտուտի արշաւարմբի կողմից՝ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետութեան Հալէի Մարտին Լութերի անուան համալսարանի հետ համատեղ, Արսեն Բոբոխեանի եւ Ռենէ Կունցեի համադրեկավարութեամբ:

Պեղումները տուել են չափազանց կարեւոր արդիւնքներ ու տեղեկութիւններ Սեւանա լճի հիւսիս-արեւելեան ափին՝ Արտանիշի թերակղզիում, մեզանից շուրջ 5 հազար տարի առաջ հիմնադրուած ու շուրջ երկու դար գործող բնակավայրի մասին: Հնավայրում բացուել է վաղ բրոնզեդարեան բնակատեղի եւ դամբարան, որը թուագրուած է Ք.ա. III հազարամեակի առաջին կէսով:

«Առհասարակ, Սեւանա լճի հիւսիսային եւ հիւսիս-արեւելեան ափի հնագիտական յուշարձանները բաւականին քիչ են ուսումնասիրուած, ու այս առումով մեր կատարած աշխատանքը չափազանց կարեւոր արժէք ու նշանակութիւն է ձեռք բերում: Մեր արշաւարմբը 2015 թվականին հետախուզական աշխատանքներ իրականացրեց այս բլուրի տարածքում՝ յայտնաբերելով չափազանց կարեւոր ու հարուստ հնագիտական նիւթեր պարունակող «Արտանիշ 9» հնավայրը, որի պեղումները սկսեցինք 2020 թուականից: Ինչպէս նախորդ, այնպէս էլ այս տարուայ ընթացքում կատարուած պեղումները տուել են ապշեցուցիչ արդիւնքներ: Նախ, սա առայժմ Սեւանա լճի հիւսիսային եւ հիւսիս-արեւելեան ափին պեղուած միակ հնավայրն է, որը պատկանում է կուրարաքսեան մշակոյթի վերջին փուլին (Ք.ա. III հազարամեակի սկիզբ): Պեղումները պարզում են, որ բնակավայրի կացարաններն ունեն կլոր յատակագիծ, քարէ հիմք եւ կաւածեփ յատակներ: Հնարաւոր է, որ դրանց առաստաղը պահուել է կենտրոնում տեղադր-

ուած փայտէ գերանի միջոցով: Կացարաններից մէկի կենտրոնում բացուել է նաեւ կաւակերտ օջախ: Բաւականին լաւ են պահպանուած պատերը, որոնց պահպանուած բարձրութիւնը հասնում է մինչեւ 1 մետրի:

Այս հատուածի պեղումները եւ իրականացուած գեոֆիզիկական աշխատանքները փաստում են, որ բլուրի ողջ շրջագծով մէկ տարածուած է մինչեւ 1,5 մետր լայնութեամբ բաւականին զանգուածեղ պատ, որը կարող էր պարիսպ ծառայել բնակավայրի համար, թէեւ հնագէտների մօտ իշխում է այն կարծիքը, որ կուրարաքսեան մշակոյթի բնակավայրերն ամրաշինական տարրեր չեն պարունակել: Սակայն, այս դէպքում մենք, ամենայն հաւանականութեամբ, գործ ունենք հենց ամրաշինութեան հետ, որը կարող է լինել շատ հետաքրքիր նորութիւն:

Ձեռք բերուած տուեալները փաստում են, որ սկզբից բնակեցուել է բլուրի արեւմտեան հատուածը, յետոյ այն աստիճանաբար ընդարձակուել ու հասել է մինչեւ արեւելեան հատուած: Բնակավայրը գործել է Ք.ա. 28-26-րդ դարերում, որից յետոյ այն լքուել է: Մեր կարծիքն այդպիսին է առայժմ, քանի որ այստեղ դեռ չենք յայտնաբերել կրակի, աւերածութիւնների կամ թշնամական յարձակումների հետքեր: Իսկ բնակավայրի լքուելուց մէկ դար անց այստեղ հաստատուած բեդեենեան մշակոյթի կրողները տարածքն օգտագործել են թաղումների համար: Դաշտային եւ լաբորատոր հետազոտութիւնները ցոյց են տալիս, որ այստեղ ապրող հասարակութիւնը զբաղուել է երկրագործութեամբ, անասնապահութեամբ, որսորդութեամբ, մետաղագործութեամբ, ունեցել է ինքնատիպ ճարտարապետական եւ բրուտագործական աւանդոյթներ: Բնակատեղիից յայտնաբերուած կենդանական եւ բուսական մնացորդների ուսումնասիրութիւնները ցոյց են տալիս, որ այստեղ մարդիկ զբաղուել են ձկնորսութեամբ, վայրի կենդանիների որսով, ընտանի անասունների՝ ձիերի, խոշոր եւ մանր եղջերաւոր անասունների բուծմամբ, հացաբոյսերի մշակութեամբ, մետաղի մշակմամբ: Վերջինի հետ կապուած, ճիշտ է, արհեստանոց առայժմ չի փաստագրուել, սակայն փոխարէնը այստեղ բերուել են մետաղէ իրերի բեկորներ, մետաղամշակման մէջ օգտագործուող հալոցներ եւ կաղապարներ, որոնք միանգամայն հաստատում են մեր կարծիքը:

մայն հաստատում են մեր կարծիքը:

Գտածոների մէջ արժէքաւոր իրեր են համարուած տարատեսակ ուլունքները, բրոնզե իրերի մասերը, վանակատէ շեղբերն ու նետասլաքները, ոսկրէ իլիկի գլուխները, քարէ եւ ոսկրէ աշխատանքային գործիքները, կայծքարէ մանգաղի ներդիրները, կաւէ օջախների բեկորներն ու կաղապարները: Հետաքրքիր է կաւակերտ անիւի մանրակերտը, որը փաստում է առ այն, որ մեզանից 5 հազար տարի առաջ այստեղ ապրող մարդիկ տնտեսութեան մէջ ու կենցաղում արդէն կիրառել են անիւը:

Պեղումների ժամանակ մեզ համար այս տարուայ անակնկալներից մեկն էլ այն եղաւ, որ պատերից մէկի տակ մարդկային թաղման դէպքի հանդիպեցինք. արդեօ՞ք այս դէպքում գործ ունենք բազմաշերտ մշակութային յուշարձանի հետ, թէ՞ պարզապէս կուրարաքսեան մշակոյթը կրող հասարակութեան սովորութեան հետ ենք առնչուում, երբ թաղումներն իրականացուած էին տան յատակի տակ, պարզ կը լինի հետագայ ուսումնասիրութիւնների ընթացքում:

Այս ժամանակների երկրագործութիւնն ուսումնասիրելու համար հետաքրքիր տուեալներ ենք փաստել գետնափոր բազմա-

բազմաթիւ խեցեկորներ, որոնք պէտք է վերաբերուեն ետկուրարաքսեան շրջանին: Յուսով ենք, որ եկող տարուայ աշխատանքները հնավայրի դամբարաններում կը տան բաւականին հետաքրքիր տուեալներ, որոնց միջոցով կը կարողանանք վերականգնել բլուրի պատմութիւնը բնակավայրի անկումից յետոյ», - յաւելեց Մարիամ Ամիրեանը:

Արշաւարմբի գերմանական կողմն էլ հետաքրքրուած է տարածքում մետաղների, մասնաւորապէս, ոսկու հնագոյն մշակման հետքերով: Հալէի համալսարանի գիտաշխատող Ռենէ Կունցեն այս ուղղութեամբ հայկական կողմի հետ համագործակցութեամբ հնագիտական հետազոտութիւններ է կատարել նաեւ Սոթքի տարածքում:

«Հայաստանի տարբեր հնավայրերից գտնուած ոսկու նմուշներ ենք հետազոտել եւ պարզել, որ դրանց մեծ մասի աղբիւրը եղել է Սոթքի Ծարասարի հատուածը: Ինչ վերաբերում է բրոնզի մշակմանը, ապա, այն մեծամասամբ ստացել են պղնձի եւ անագի խառնուրդով: Սակայն, պետք է նկատել, որ անագը տեղական չէ, տարածաշրջանում անագ չկայ: Հնարաւոր է՝ այն բերուել է Կենտրոնական Ասիայից, ինչը վկայում է այն մասին, որ այս տարածքը տնտեսական-

շերտ լիցք ունեցող հորում, որը ծառայել է որպէս հացահատիկի ամբար: Այդ են փաստում բուսական մնացորդների մէջ յայտնաբերուած ցորենի եւ գարուած խացած հատիկները», - ներկայացրեց Մարիամ Ամիրեանը:

Արշաւարմբի անդամ, հնաբուսաբան Ռոման Յովսէփեանի ներկայացմամբ՝ բուսական մնացորդների հետազոտութիւնները ցոյց են տուել, որ սովորական փափուկ ցորեն եւ թեփուկաւոր գարի են հիմնականում մշակել տարածքում ու պաշարել այստեղ: «Հացաբոյսերի մշակութիւնը, ամենայն հաւանականութեամբ, եղել է յարակից սարերի լանջերին՝ համեմատաբար քիչ թեքութեամբ, անջրդի պայմաններում: Մենք ունենք, բացի հացահատիկի մնացորդներից, նաեւ հենց հասկի մնացորդներ, այսինքն՝ կալման հետեւանքով մնացած այդ թեփու, քիստերը, ինչը վկայում է, որ հացահատիկը ոչ թէ ինչ-որ տեղից են բերել եւ օգտագործել, այլ հենց տարածքում, շրջակայքում են մշակել», - նշեց Ռոման Յովսէփեանը:

քաղաքական կապերի մէջ է եղել Կենտրոնական Ասիայի, նաեւ՝ իրանական բարձրավանդակի երկրների հետ: Մեր համալսարանը եւ «Գերմանական գիտահետազոտական հիմնադրամը», որպէս պեղումների համար հիմնական միջոցներ տրամադրող կառույցներ, ցանկութիւն ու նպատակ ունեն դեռ երկար տարիներ ուսումնասիրել այս հնավայրը, մեր հայ գործընկերների հետ փորձել տալ բոլոր այն հարցերի պատասխանը, որոնք կարող են նորովի լոյս սփռել պատմահնագիտական իրողութիւնների վրայ», - ներկայացրեց արշաւարմբի համադրեկավար Ռենէ Կունցեն:

Պեղումներին զուգահեռ արշաւարմբը կազմակերպել է նաեւ միջազգային ամառային դպրոց հնագէտ ասպիրանտների համար, որին մասնակցել են ուսանողներ ոչ միայն Հայաստանից, այլ նաեւ Վրաստանից, ԱՄՆ-ից, Ֆրանսիայից, Գանատայից, Գերմանիայից: «Ամառային դպրոցը լաւ հնարաւորութիւն է փորձի փոխանակման եւ հետագայ համագործակցութեան հեռանկարներ զարգացնելու համար», - եզրափակեց հնագէտ Մարիամ Ամիրեանը:

Մատենադարանի Մասնագետները Կը Վերականգնեն Ամերիկայի Հայկական Թանգարանի Ձեռագրերը

Մատենադարանի մասնագետները սկսած են Ամերիկայի հայկական թանգարանի 21 ձեռագրերու վերականգնումը:

Մաշտոցեան Մատենադարանի եւ Ուոթերթաունի Ամերիկայի Հայկական Թանգարանի (ԱՀԹ) համագործակցութիւնը սկսած է 2022 թուականէն՝ ձեռագրերու ընդար-

համար (BofA-ն դրամաշնորհ կը տրամադրէ մշակութային կեդրոններուն՝ արուեստի կարեւոր նմուշներուի պահպանման համար): Այժմ Մատենադարանի վերականգնման Բաժնի վարիչ Գայիանէ էլիագեանը, աւագ վերականգնող Սուսաննա Բարսեղեանը եւ գլխաւոր աւանդապահի պարտականութիւնները

ձակ նկարագրութեամբ, որ իրականացուցած է Մատենադարանի գիտաշխատող, այժմ գլխաւոր աւանդապահի պարտականութիւնները կատարող Դաւիթ Ղազարեանը: ԱՀԹ-ն ԱՄՆ-ի մէջ հայ արուեստի նմուշներ ունեցող ամենամեծ հաստատութիւնն է:

Այս համագործակցութիւնը աւելի ընդարձակուած է շնորհիւ Bank of America-ի՝ 2023 թուականի դրամաշնորհային ծրագրին, որ յատկացուած է ԱՀԹ-ի հաւաքածուի 21 ձեռագրերու նորոգման

կատարող Դաւիթ Ղազարեանը կը գտնուին Ուոթերթաուն, ուր սկսած են ձեռագրերու նորոգման աշխատանքները:

Մատենադարանի աշխատակիցները այցի առաջին օրը հանդիպած են թանգարանի տնօրէն Ճէյսըն Սոհիկ եանի հետ, զրուցած են աշխատանքի ընթացակարգին մասին, շրջաց կատարած են ցուցասրահներով: Բուն աշխատանքը արդէն մեկնարկած է. ձեռագրերու ախտահանում, ամբողջականութեան ստուգում եւ վերականգնում:

Համակարգումի Պակասը

Շարունակուած էջ 11-էն

Պէտք է ընդունինք բոլորս ալ որ մեր ներկայ տկարութեանց վէրքերուն եւ ընկրկումներուն մէկ կարեւոր մասը հետեւանքներ են մեր գործած սխալներուն, մեր եսասիրութեան, անհատապաշտական հակումներուն, նախանձին եւ մեղքերուն:

Եթէ ազգային մտահոգութիւններու թելադրանքով շարժէինք, եթէ մեկնակէտ ունենայինք ազգային մտածողութեան պահանջներն ու ստիպողութիւնները, եթէ ընդհանրական հայութեան համագային շահերէն առաջնորդուէինք, այն ատեն անյապաղ պիտի ձերբազատուէինք մեր հաւաքական կեանքին մէջ դերակատարութիւն ունեցող արտերէն:

Արտասահմանի հայութեան մթնոլորտը ապագայ հորիզոնին ի տես եւ մեր ազգապահպանման աճող դժուարութեանց դիմաց՝ պարտաւոր ենք ըլլալ զգաստ ու խոհեմ, եւ անոր համընթաց՝ լարել մեր ուժականութիւնը, որպէս զի կարենանք անկեղծ եւ անվերապահ գործակցութեան եւ ժողովրդային բաղձանքը կենդանի գործի եւ շօշափելի փաստի վերածելու:

Գործակցութեան եւ համայնական ընդհանուր ներդաշնակութեան դէմ որեւէ անհարթելի արգելք պէտք չէ ըլլայ: Մեր հոգեւոր եւ աշխարհական առաջնորդութիւնը պէտք է լծուի գործնական քայլերու՝ ազգային ընդհանուր վարքագիծով մը վարելու համար համայնական մեր կեանքը:

Սեկնարկեց «Փոքրիկ Հրեշտակներ» Շաբաթօրեայ Դպրոցի Նոր Ուսումնական Տարին

Ժամանակակից աշխարհում մարդու կարեւորագոյն եւ մշտական կապիտալը եղել եւ մնում է գիտելիքը: Վերջինիս կարեւորութեան գիտակցումն այսօր անվիճելիօրէն առկայ է ողջ հասարակութեան, յատկապէս հայ իրականութեան մէջ՝ լինի դա հայրենիքում, թէ նրա սահմաններից դուրս:

ԱՄՆ Արեւմտեան թեմի առաջնորդանիստ Ս. Ղեւոնդեաց մայր տաճարի հովանու ներքոյ գործող «Փոքրիկ Հրեշտակներ» շաբաթօրեայ դպրոցն արդէն 23 տարի պատուով ստանձնում է այդ պատասխանատու եւ նուիրական դերը եւ շարունակում է խորը սերմեր գցել սփիւռքում ապրող հայ երեխաների մէջ:

Օգոստոսի 19-ին կրթօճախն իր դռները բացեց հայ մանուկների եւ պատանիների առջեւ՝ աւետելով 2023-2024 ուս. տարուայ մեկնարկը: Տօնական օրը յատկապէս առանձնապատու էր նրանց համար, ովքեր առաջին անգամ են ոտք դնում շաբաթօրեայ դպրոց՝ կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն հայրենասէր, ազգային ու քրիստոնէական ոգով:

Ներկաներին իր շնորհաւորական խօսքով դիմեց ԱՄՆ Արեւմտեան թեմի Շաբաթօրեայ վարժարանների հոգեւոր տեսուչ եւ դպրոցի տնօրէն բարեշնորհ Յովհաննէս սարկաւազ Գուճրուցեանը՝ մաղթելով օրհնեալ ուսումնական տարի եւ բարգաւաճ արդիւնքներ: Նա նշեց, որ նոր ուսումնական տարուայ մեկնարկով կրթութեան ոլորտի բոլոր պատասխանատուների հետ սկսում է աշխատանքային առաւել պատասխանատու շրջան, որի ընթացքում ուսուցիչների, աշակերտների եւ նրանց ծնողների ջանքերը ուղղուելու են մէկ կարեւոր նպատակի՝

հայրենիքից դուրս կրթել եւ հայցի դաստիարակել գիտելիքներով հարուստ, առողջ եւ արժանապատիւ սերունդ: Յովհաննէս սարկաւազը յորդորեց նաեւ, որ երեխաները սիրեն ուսումը, լինեն ուշիմ ու ջանադիր եւ ոչ մի դէպքում չթերանան իրենց պարտականութիւններում, քանի որ միայն ուսեալ եւ կիրթ հասարակութիւնն է ընդունակ կատարել մեծ բարեփոխումներ:

Յանուն ԱՄՆ Արեւմտեան թեմի բարեջան առաջնորդ, գերաշնորհ Տ. Յովնան արք. Տէրտէրեանի օրհնութեան խօսք փոխանցեց հոգեշնորհ Տ. Երեմիա վարդապետ Աբգարեանը: Հայր սուրբը մաղթեց բարձր առաջադիմութիւն, իսկ ուսուցիչներին, ում վստահուած է սփիւռքում ապրող սերունդների կրթութեան եւ դաստիարակութեան դժուարին գործը, յաջողութիւններ իրենց շնորհակալ աշխատանքում: Այնուհետեւ յաջորդեց աւանդական Տէրունական աղօթքը, ապա բարեշնորհ Յովհաննէս սարկաւազ Գուճրուցեանը իր մասնաւոր շնորհակալութիւնը յայտնեց Արեւմտեան թեմի շաբաթօրեայ դպրոցների գիտակրթական յանձնախմբի ատանեպետ դոկտոր էլլի Անդրէասեանին իր մշտական ներկայութեան եւ բազմամեայ անշահախնդիր ծառայութեան համար:

Տօնական խանդավառ տրամադրութեամբ դպրոցականներն անցան դասարաններ՝ նոր գիտելիքներով զինուելու եւ Օշականից ճառագող հրաշքն ապրեցնելու, չաւերժ կենդանի պահելու հաստատակամութեամբ:

Շնորհաւոր նոր ուսումնական տարի:
ՍԵՐԻՆԷ ԱՐԱՄԵԱՆ
Ուսուցչուհի

Advertisement for 'ՄԱՍԻՍ' (Masis) magazine. It features the title 'ՄԱՍԻՍ' in large letters, with the subtitle 'Աշխարհիկ - Գրական' (Secular - Literary). Below it, it says 'ԾԱՆՈՒԷ' (Announcement) and 'ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ-ի 1958 - 1975 թուականներու Լրիւ Լաթակազմ Հաւաքածոները' (Complete collection of issues from 1958-1975). It also includes the phone number '626-354-5924' and a note that the collection is available for purchase at the publisher's office.

Սպանիան Առաջին Անգամ Նուաճեց Կանանց Աշխարհի Բաժակը

Ֆուտբոլի կանանց Սպանիոյ հաւաքականը նուաճեց աշխարհի ախոյեանի տիտղոսը՝ նուազագոյն արդիւնքով պարտութեան մատնելով Անգլիոյ հաւաքականին:

Աւտրալիոյ Սիտնի քաղաքին մէջ տեղի ունեցած եզրափակիչին սպանացիները առաւելութեան հասան Մատրիտի «Ռեալի» պաշտպան Օլկա Քարմոնայի նշանակած կոլին շնորհիւ:

Սպանիան առաջին անգամ նուաճեց Աշխարհի Բաժակը: Երկու խումբերն ալ առաջին անգամ է որ հասած էին աշխարհի առաջնութեան եզրափակիչ:

«Ռեալի» Յաջորդական Երկրորդ Յաղթանակը

Սպանիոյ առաջնութեան երկրորդ հանգրուանին փոխախօյեան Մատրիտի «Ռեալը» հիւրընկալեց «Ալմերիային»: Իտալացի Կառլօ Անչէլոտիի գլխաւորած խումբը յաղթանակի տարաւ 3:1 արդիւնքով:

Երրորդ վայրկեանին ետ մնալէ ետք Արքայական խումբը առաւելութեան հասաւ անգլիացի կիսապաշտպան ճուտ Պելինկեմի երկու կոլերուն եւ պրագիլցի յարձակող Վինիսիոս Ժուսիորի կոլի շնորհիւ: «Ռեալը» 6 կէտով առաջատարն է:

Պետրիի Եւ Թորեսի Կոլերը Յաղթանակ Ապահովեցին «Պարսելոնային»

Սպանիոյ առաջնութեան երկրորդ հանգրուանին ախոյեան «Պարսելոնան» հիւրընկալեց «Կատիսին»: Սպանացի Չաւիի գլխաւորած խումբը առաւելութեան հասաւ 2:0 արդիւնքով:

82-րդ վայրկեանին խաղի հաշիւը բացաւ 20-ամեայ սպանացի կիսապաշտպան Պետրին:

Աւելացուած ժամանակին աչքի ինկաւ 23-ամեայ սպանացի յարձակող Ֆերան Թորեսը: Կոլային փոխանցումը կատարեց 34-ամեայ լեհ յարձակող Ռոբերտ Լեանտովսկին:

«Պարսելոնան» 4 կէտով չորրորդն է, «Կատիսը» 11-րդն է՝ 3 կէտ:

«Թրենիտը» Յաղթեց «Մանչեսթր Եունայթըտին»

Անգլիոյ առաջնութեան երկրորդ հանգրուանին «Թրենիտը» Լոնտոնի մէջ ընդունեց «Մանչեսթր Եունայթըտին» եւ առաւելութեան հասաւ 2:0 արդիւնքով:

«Թրենիտը» 4 կէտով չորրորդ տեղը կը գրաւէ, «Մանչեսթր Եունայթըտը» 10-րդն է՝ 3 կէտ:

«Լիվերփուլի» Յաղթանակը

Ֆուտբոլի Անգլիոյ ֆրեմիեր Լիգայի առաջնութեան երկրորդ հանգրուանին «Լիվերփուլը» ընդունեց «Պորնմուտին» եւ յաղթանակի հասաւ 3:1 արդիւնքով:

«Լիվերփուլը» 4 կէտով երրորդն է: Նոյնքան կէտ ունի երկրորդ տեղը գտնուող «Պրենթֆորտը», որ 3:0 արդիւնքով պարտութեան մատնեց «Ֆուլհեմին»:

«Քլոլնը» Պարտուեցաւ Տորդմունտի «Պորուսիային», Ադամեանը Մասնակցեցաւ Խաղին

Գերմանիոյ առաջնութեան առաջին հանգրուանին Տորդմունտի «Պորուսիան» սեփական խաղադաշտին վրայ մրցեցաւ «Քլոլնի» հետ եւ յաղթեց 1:0 արդիւնքով:

88-րդ վայրկեանին կոլի հեղինակ դարձաւ հոլանտացի յարձակող Տոնիէլ Մալենը:

«Քլոլնի» պահեստայիններու մէջ էր Հայաստանի հաւաքականի յարձակող Սարգիս Ադամեանը, որ դաշտ մտաւ 52-րդ վայրկեանին:

Սուրէն Աղաջանեանը՝ Երիտասարդներու Աշխարհի Ախոյեան

Յորդանանի մայրաքաղաք Ամմանի մէջ կատարուող յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտի աշխարհի երիտասարդական առաջնութեան Սուրէն Աղաջանեանը գեղեցիկ յաղթանակով նուաճեց ախոյեանի տիտղոսը:

60 քկ. ծանրութեան եզրափակիչին երիտասարդներու աշխարհի եւ Եւրոպայի փոխախօյեանը մրցեցաւ Հնդկաստանի ներկայացուցիչ Սումիթ Սումիթի հետ եւ դիտարժան պայքարին 13:4 արդիւնքով տպաւորիչ յաղթանակ արձանագրեց:

Հայաստանի երիտասարդական հաւաքականէն պրոնգէ մետալակիր դարձած է 2022 թուականի երիտասարդներու աշխարհի ախոյեան Վիգէն Նազարեանը:

Արսէն Զախարեանը Միացաւ «Ռեալ Սոսիետատին»

Ռուսաստանի հաւաքականի կիսապաշտպան Արսէն Զախարեանը Մոսկուայի «Տինամոյէն» տեղափոխուեցաւ «Ռեալ Սոսիետատ», կը հաղորդէ սպանական ակումբի մամուլի ծառայութիւնը: 20-ամեայ ֆութպոլիստը կնքած է 6 տարուայ պայմանագիր:

«Տինամոն» Զախարեանի տեղափոխումէն կը ստանայ 12 միլիոն եւրօ:

Այս մրցաշրջանին Զախարեանը «Տինամոյի» հեասնակցած է 5 հանդիպման, նշանակած է 2 կոլ, կատարած 1 կոլային փոխանցում:

Մեսի. Յոյս Ունիմ, Որ Այս Միայն Սկիզբն Է

Աշխարհի ախոյեան Արժենթինի հաւաքականի 36-ամեայ յարձակող Լիոնել Մեսին ընկերային ցանցերուն մէջ կատարած գրառումով մեկնաբանած է ամերիկեան «Ինթեր Մայամի»-ի նուաճած առաջին տիտղոսը: ԱՄՆ-ի եւ Մեքսիքոյի Լիգաներու գաւաթի խաղարկութեան եզրափակիչին «Ինթեր Մայամին» յետխաղային 11-մեթրանոցներով յաղթած էր «Նեշվիլին»: Հիմնական ժամանակը աւարտած էր 1:1 արդիւնքով: «Ինտեր Մայամի» կողմ խփած էր Մեսին:

«Շատ ուրախ եմ որ նուաճած եմ առաջին տիտղոսը ակումբի պատմութեան մէջ: Իւրաքանչիւր խաղցողի յամառ աշխատանքը եւ նուիրումը ձեռք բերեցին հնարաւոր դարձուցին այս նուաճումը: Յոյս ունիմ, որ այս միայն սկիզբն է: Առաջ, «Ինթեր Մայամի»,- գրած է Մեսին:

Յենրիի Միթարեան. Մենք Ուժեղ Ենք Եւ Կ'ապացուցենք Խաղադաշտին Վրայ

Իտալիոյ գաւաթակիր եւ սուպերգաւաթակիր Միլանի «Ինթերի» կիսապաշտպան Յենրի Միթարեանը մեկնաբանած է յաղթանակը իտալիոյ առաջնութեան մեկնարկային հանգրուանին:

Իտալացի Սիմոնէ Ինձագիի գլխաւորած խումբը աշխարհի ախոյեան Արժենթինի հաւաքականի յարձակող Լաուտարօ Մարտինեսի երկու կոլերուն շնորհիւ 2:0 արդիւնքով պարտութեան մատնեց «Մոնցային»:

Միթարեանը մեկնարկային կազմին մասնակցած էր ամբողջ հանդիպմանը: «Ես միշտ եղած եմ կիսապաշտպան, բայց կարող եմ խաղալ նաեւ յարձակման գիծին վրայ կամ երկրորդ յարձակողի դիրքին՝ ինչպէս կ'որոշէ մարզիչը:

«Մենք դեռ մեծ ցանկութիւն ունինք դարձեալ խաղալ Ախոյեաններու Լիգայի մէջ եւ մենք կը ձգտինք նաեւ նուաճած է երկրորդ աստղը: Մենք ուժեղ ենք եւ կ'»

Աշխարհի Գաւաթ. Մակնուս Կարլսենը Յասաւ Եզրափակիչ

Ճատրակի 16-րդ ախոյեան, համաշխարհային դասակարգման առաջատար Մակնուս Կարլսենը հասաւ աշխարհի գաւաթի խաղարկութեան եզրափակիչ:

Եզրափակիչին Կարլսենի մրցակիցը պիտի ըլլայ ամերիկացի Ֆապրիանօ Կարուանայի եւ հնդիկ Ռամէշբարու Պրազնանադհայի դիմակալութեան յաղթողը:

Մակնուս Կարլսենը առաջին անգամ հասաւ աշխարհի գաւաթի եզրափակիչ:

ARMENIAN INDEPENDENCE DAY Festival

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ

ՓԱՌԱՏՕՆ

SUNDAY, SEPTEMBER 17, 2023

STARTING AT 11:00AM

VERDUGO PARK / GLENDALE

1621 CANADA BLVD, GLENDALE, CA 91208

ORGANIZED BY

NOR SEROUNT CULTURAL ASSOCIATION

GENERAL SPONSOR

SPONSORS

Kathryn BARGER
5th District Supervisor - County of Los Angeles

LIVE MUSIC

ARMENIAN FOOD

FREE ADMISSION
ՄՈՒՏՔԸ ԱՁԱՏ

KIDS GAMES

ART EXHIBITION

To reserve your vendor booth, please call Nor Serount Cultural Association
 Ձեր կրպակները ապահովելու համար, հեռաձայնեցե՛ք՝ Նոր Սերունդ Միութիւն
(818) 391-7938